

ZARZĄD WOJEWÓDZTWA OPOLSKIEGO

**INFORMACJA DOTYCZĄCA WYKONANIA W 2020 ROKU
WOJEWÓDZKIEGO PROGRAMU PRZECIWDZIAŁANIA NARKOMANII
NA LATA 2018-2025 ORAZ WOJEWÓDZKIEGO PROGRAMU
PROFILAKTYKI I ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW
ALKOHOLOWYCH NA LATA 2018-2025**

INFORMACJA

SEJMIK WOJEWÓDZTWA OPOLSKIEGO

OPOLE, marzec 2021

Spis treści

1. REALIZACJA WOJEWÓDZKIEGO PROGRAMU PRZECIWDZIAŁANIA NARKOMANII NA LATA 2018-2025 W ROKU 2020.....	3
1.1. WPROWADZENIE I UWARUNKOWANIA	3
1.1.1. <i>Kwestie formalne i finansowe</i>	3
1.1.2. <i>Uwarunkowania</i>	3
1.2 REALIZACJA DZIAŁAŃ	26
1.3 PODSUMOWANIE	27
2. REALIZACJA WOJEWÓDZKIEGO PROGRAMU PROFILAKTYKI I ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW ALKOHOLOWYCH NA LATA 2018-2025 W 2020 R.....	28
2.1 WPROWADZENIE I UWARUNKOWANIA	28
2.1.1 <i>Kwestie finansowe</i>	28
2.1.2 <i>Uwarunkowania</i>	29
2.2 DZIAŁANIA.....	46
2.2.1 <i>Wstęp</i>	46
2.2.2 <i>Wsparcie leczenia odwykowego – kształcenie i realizacja zadań WOTUW w 2020 r.</i>	48
2.2.3 <i>Projekty profilaktyczne "Szkoła Wiodąca" i "Szkoła Profesjonalnej Profilaktyki" w 2020 r.</i>	49
2.2.4 <i>Pozostałe przedsięwzięcia Programu PiRPA</i>	50
2.3 PODSUMOWANIE	51

1. Realizacja Wojewódzkiego Programu Przeciwdziałania Narkomanii na lata 2018-2025 w roku 2020

1.1. Wprowadzenie i uwarunkowania

1.1.1. Kwestie formalne i finansowe

Pod względem merytorycznym realizacja zadań w obszarze problematyki narkotykowej wynika z zapisów „*Wojewódzkiego Programu Przeciwdziałania Narkomanii na lata 2018-2025*” [dalej : „Program PPN” lub „Program”] stanowiącego załącznik nr 3 do „*Wojewódzkiej Strategii w Zakresie Polityki Społecznej na lata 2016-2025*” przyjętej Uchwałą Nr XIII/138/2016 Sejmiku Województwa Opolskiego z dnia 26 stycznia 2016 r. z późn.zm.

Wydatki na realizację w/w programu w 2020 r. były finansowane z opłat za wydawanie zezwoleń na hurtowy obrót w kraju napojami alkoholowymi do 18% zawartości alkoholu. Opłaty te będą stanowiły główne źródło finansowania Programu PPN także w kolejnych latach.

1.1.2. Uwarunkowania

Dla skutecznej realizacji przedsięwzięć w obszarze problematyki narkotykowej i we wszystkich podobnych obszarach niezbędne jest posiadanie informacji i wiedzy pochodzących z badań.

Planowana w 2019 r. regionalna realizacja „Projektu badawczego Europejskie programy badań ankietowych w szkołach na temat używania alkoholu i narkotyków (ESPAD). Badania w województwie opolskim – 2019” nie odbyła się ze względu na strajk nauczycieli. Sytuacja związana ze strajkiem mogła utrudnić lub uniemożliwić dostęp do wylosowanych do badania szkół i klas. Ponadto zmniejszona frekwencja uczniów, mogła prowadzić do zniekształcenia wyników badania. Możliwe było także wystąpienie zniekształcenia rezultatów badania wynikające ze specyficznej sytuacji badanych uczniów podczas strajku nauczycieli, np. posiadania większej ilości wolnego czasu.

W związku z zaistniałą sytuacją przystąpiono w 2019 r. do opracowania projektu i przygotowania realizacji całkowicie nowych regionalnych jakościowych badań zachowań problemowych młodzieży. Projekt ten dotyczy badań młodzieży województwa opolskiego w wieku 15/16 i 17/18 lat, tzn. w takich samych kohortach

wiekowych jak w badaniach ESPAD. Nowe badania regionalne rozpoczęte w 2020 r. obejmują różne zachowania problemowe, w tym dotyczące alkoholu, narkotyków i tytoniu, a ich realizacja opiera się o zespół socjologów z Uniwersytetu Opolskiego. Zakończenie projektu badawczego planowane jest jesienią 2021 r.

Jak wynika z przeprowadzonych we wcześniejszych latach w województwie opolskim opracowań analitycznych, wśród młodych ludzi dominuje używanie marihuany lub haszyszu, które wyraźnie zwiększyło się w okresie objętym badaniami ESPAD, tj. od 1995 r.¹ Przeprowadzone analizy materiałów z badań ESPAD² wskazują na istnienie korelacji pomiędzy używaniem wyrobów tytoniowych, a używaniem przetworów konopi w ciągu ostatnich 12 miesięcy przed badaniem. Tak więc z profilaktycznego punktu widzenia nie można lekceważyć palenia tytoniu przez młodzież jako „mniej niebezpiecznego zachowania”.

Ponadto „Wyniki badań wskazują, iż uczniowie którzy przekraczali próg nietrzeźwości w ostatnim roku przed badaniem, używali zdecydowanie częściej przetworów konopi (marihuany), w porównaniu z osobami, które się nie upiły”³. W praktyce mamy więc często do czynienia z sytuacją, w której ci sami młodzi ludzie są użytkownikami różnych substancji psychoaktywnych - nikotyny, alkoholu, „klasycznych” narkotyków, czy nowych syntetycznych substancji psychoaktywnych (popularnie zwanych dopalaczami).

W 2019 roku Instytut Psychiatrii i Neurologii przeprowadził ogólnopolskie badanie ESPAD. Według raportu znacznie więcej niż w latach poprzednich szkół odmówiło udziału w badaniu. Znacznie większy był również odsetek uczniów, którzy ze względu na absencję nie wzięli udziału w badaniu. Wielkość próby oraz sposób jej doboru pozwala na uzyskanie reprezentatywności statystycznej, ale pozostają wątpliwości co do porównywalności wyników z wynikami badań z poprzednich lat. Niemniej badania ogólnopolskie zostały zrealizowane i ich wyniki są

---

¹Wyniki badań Sierosławski Janusz, *Używanie alkoholu i narkotyków przez młodzież szkolną. Raport z badań ankietowych zrealizowanych w województwie opolskim w 2011 r. Europejski program badań ankietowych w szkołach ESPAD*, Instytut Psychiatrii i Neurologii, Warszawa 2011 r., badanie sfinansowane przez Samorząd Województwa Opolskiego; wyniki badań Sierosławski Janusz, *Europejski program badań ankietowych w szkołach na temat używania alkoholu i narkotyków (ESPAD). Badania w województwie opolskim 2015. ESPAD*, Instytut Psychiatrii i Neurologii w Warszawie, badanie finansowane przez Samorząd Województwa Opolskiego – w tekście jako badania ESPAD.

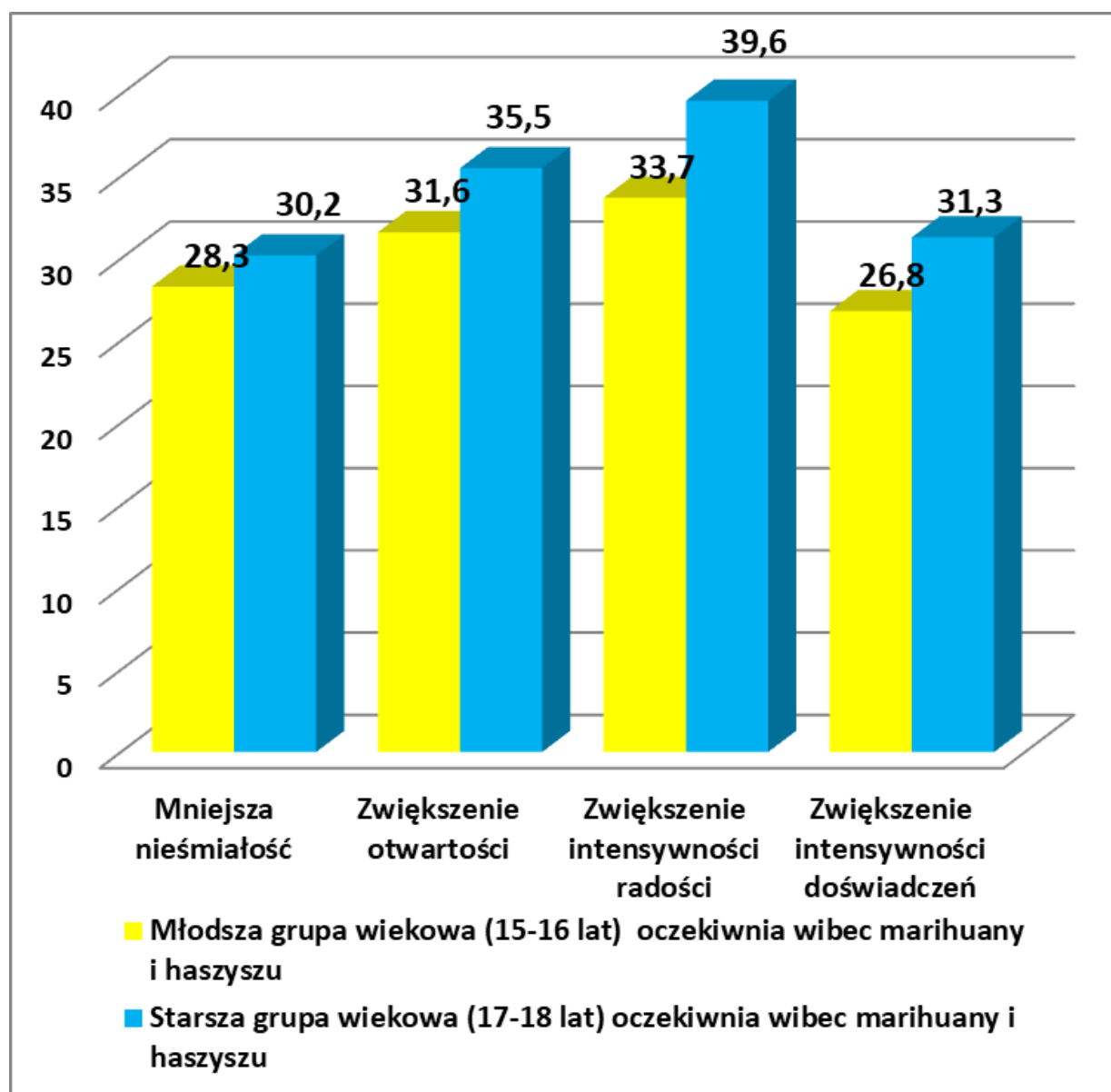
²Raport Młodzież – substancje psychoaktywne – zdrowie psychiczne. Poglębione analizy z badań ESPAD zrealizowanych w 2015 r. w województwie opolskim, M.Wanke, D. Zawora, M. Łabudziński, 2016.

³Patrz przypis 2, s.35-36.

zaprezentowane poniżej dla zilustrowania różnych kontekstów realizacji wojewódzkich programów.

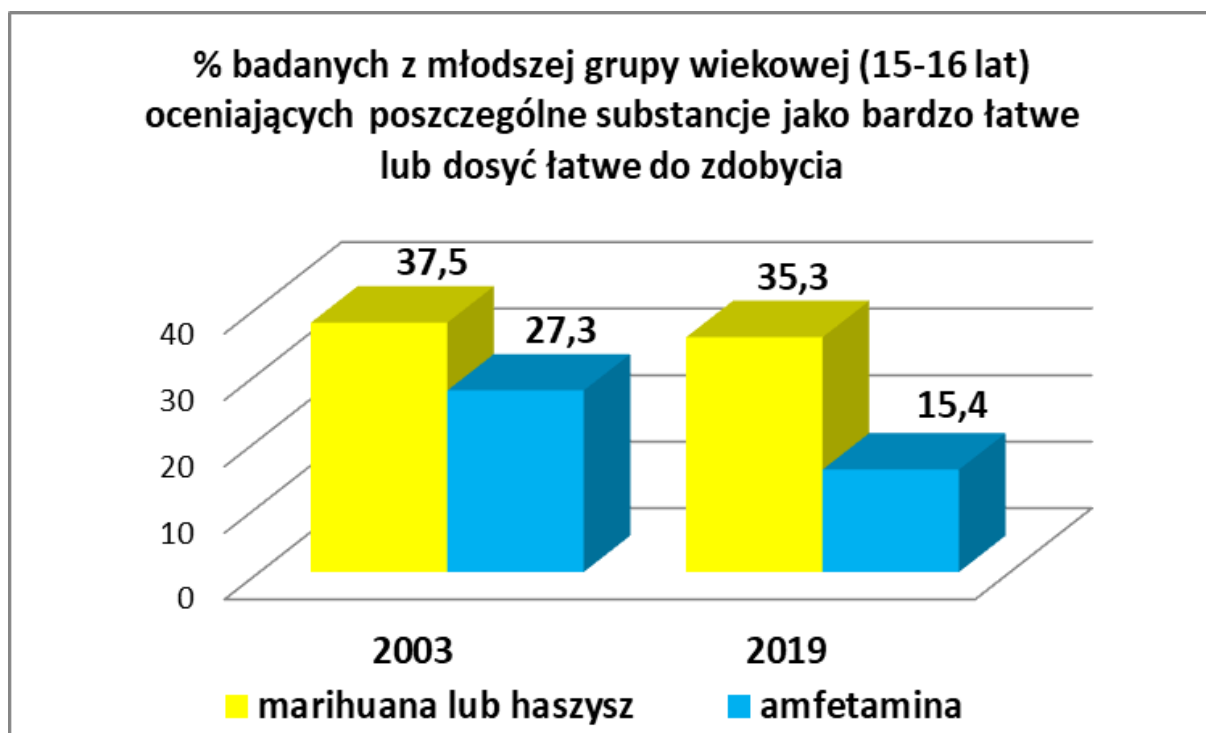
Na początek ważne jest zwrócenie uwagi na pozytywne oczekiwania młodych ludzi odnośnie marihuany i haszyszu. Te oczekiwania stwarzają poważne wyzwania profilaktyczne, bowiem dla wielu młodych ludzi używanie wskazanych narkotyków jest ważne i „pozytywne” z ich subiektywnego punktu widzenia.

Wykres 1. Oczekiwania wobec marihuany lub haszyszu, używającej ich młodzieży w Polsce w 2019 r. w %.

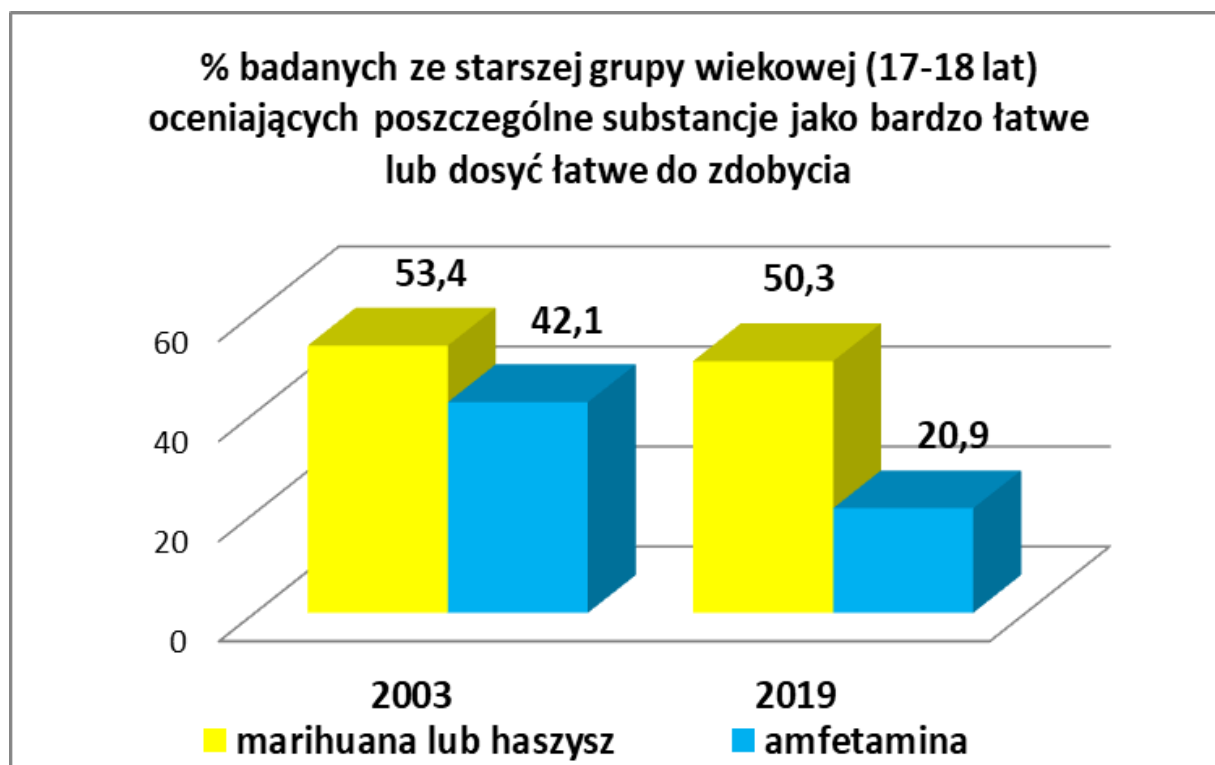
Źródło: Na podstawie badań „Europejski program badań ankietowych w szkołach na temat używania alkoholu i narkotyków (ESPAD). Badania ogólnopolskie przeprowadzone przez Instytut Psychiatrii i Neurologii w Warszawie w 2019 r.

Wykres 2. Ocena dostępności marihuany lub haszyszu oraz amfetaminy przez badanych z młodszej grupy wiekowej (15-16 lat) w Polsce w 2003 i 2019 r. w %.

Źródło: Na podstawie badań „Europejski program badań ankietowych w szkołach na temat używania alkoholu i narkotyków (ESPAD). Badania ogólnopolskie przeprowadzone przez Instytut Psychiatrii i Neurologii w Warszawie w 2003 i 2019 r.

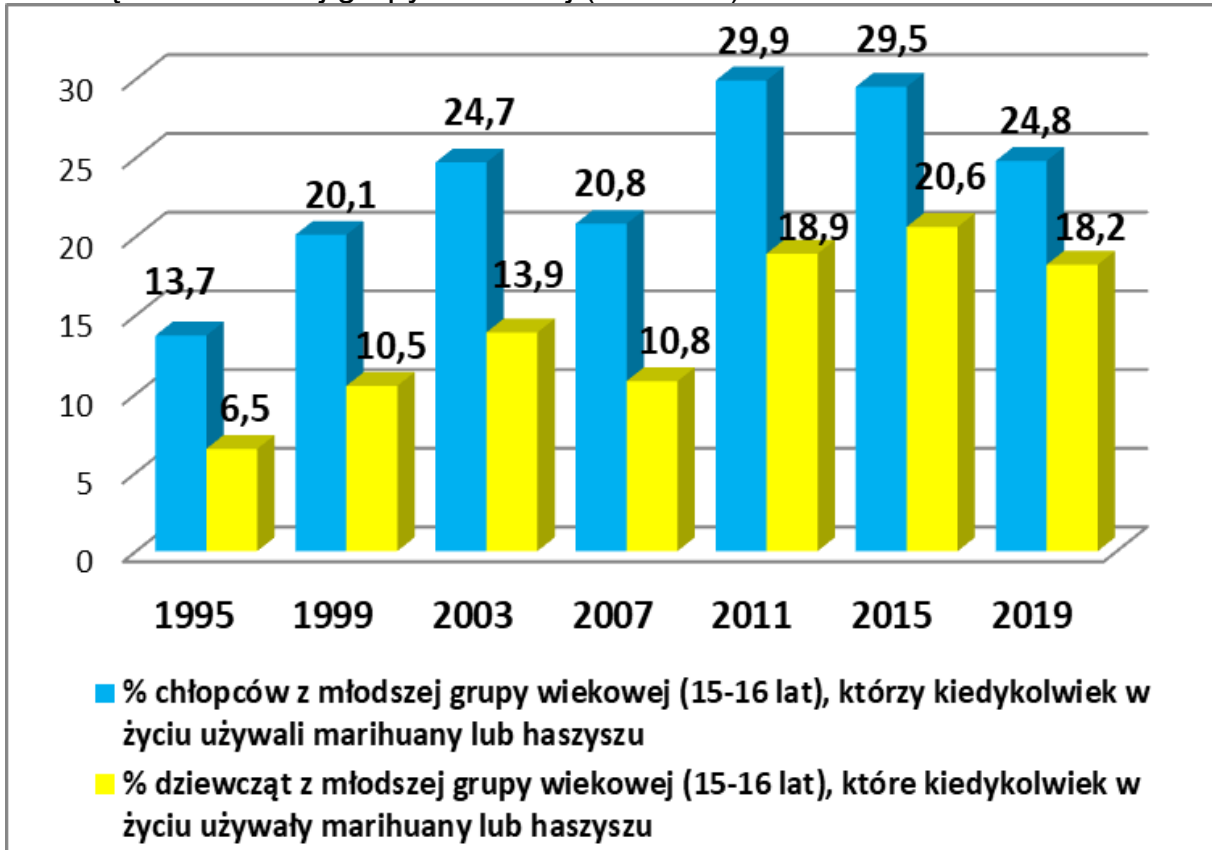
Wykres 3. Ocena dostępności marihuany lub haszyszu oraz amfetaminy przez badanych ze starszej grupy wiekowej (17-18 lat) w Polsce w 2003 i 2019 r. w %.

Źródło: Na podstawie badań „Europejski program badań ankietowych w szkołach na temat używania alkoholu i narkotyków (ESPAD). Badania ogólnopolskie przeprowadzone przez Instytut Psychiatrii i Neurologii w Warszawie w 2003 i 2019 r.

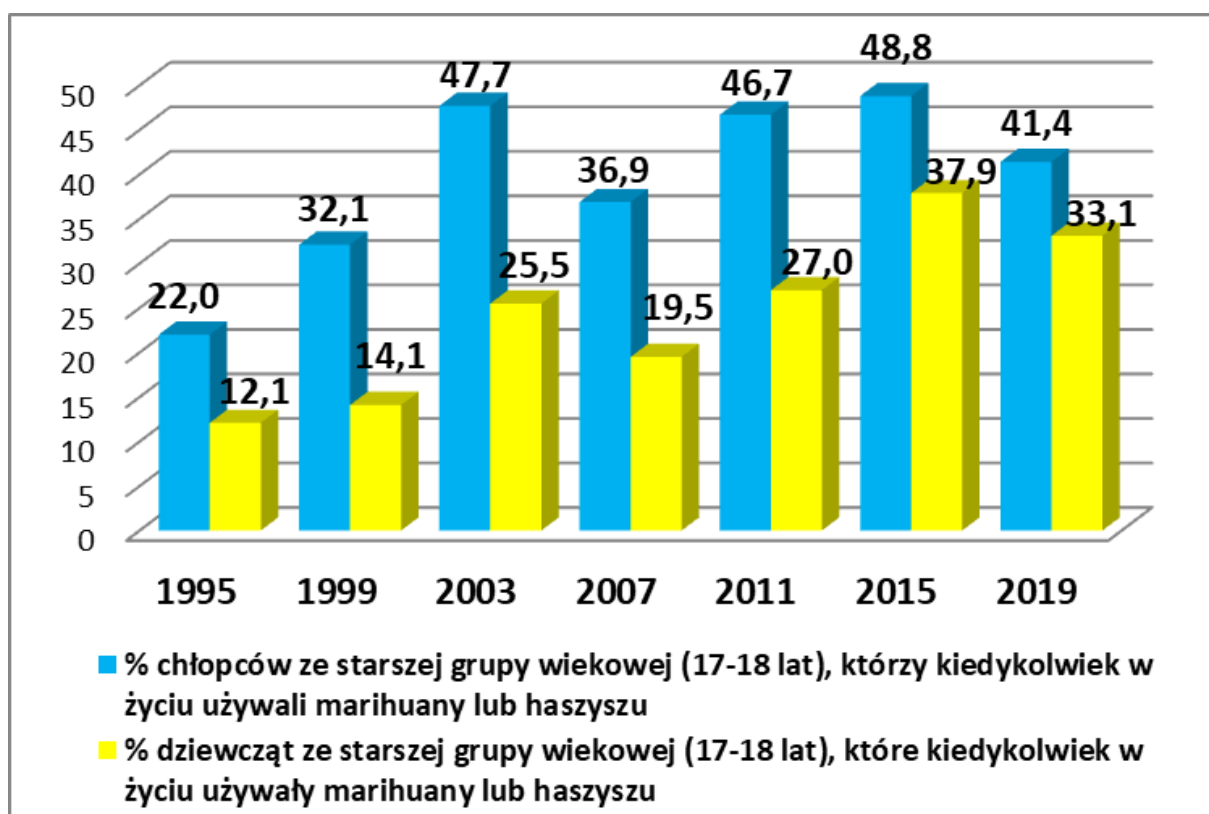
Jak wskazują zaprezentowane wyniki badań dostępność narkotyków w przedziale lat 2003-2019 jest zróżnicowana wykazując przy tym tendencje spadkowe, utrzymuje się jednak na stosunkowo wysokim poziomie i należy założyć, że podobna dostępność będzie towarzyszyć oddziaływaniom profilaktycznym stanowiąc kolejne wyzwanie dla profilaktyki.

Wykres 4. Używanie marihuany lub haszyszu kiedykolwiek w życiu przez chłopców i dziewczęta z młodziej grupy wiekowej (15-16 lat) w Polsce w %.

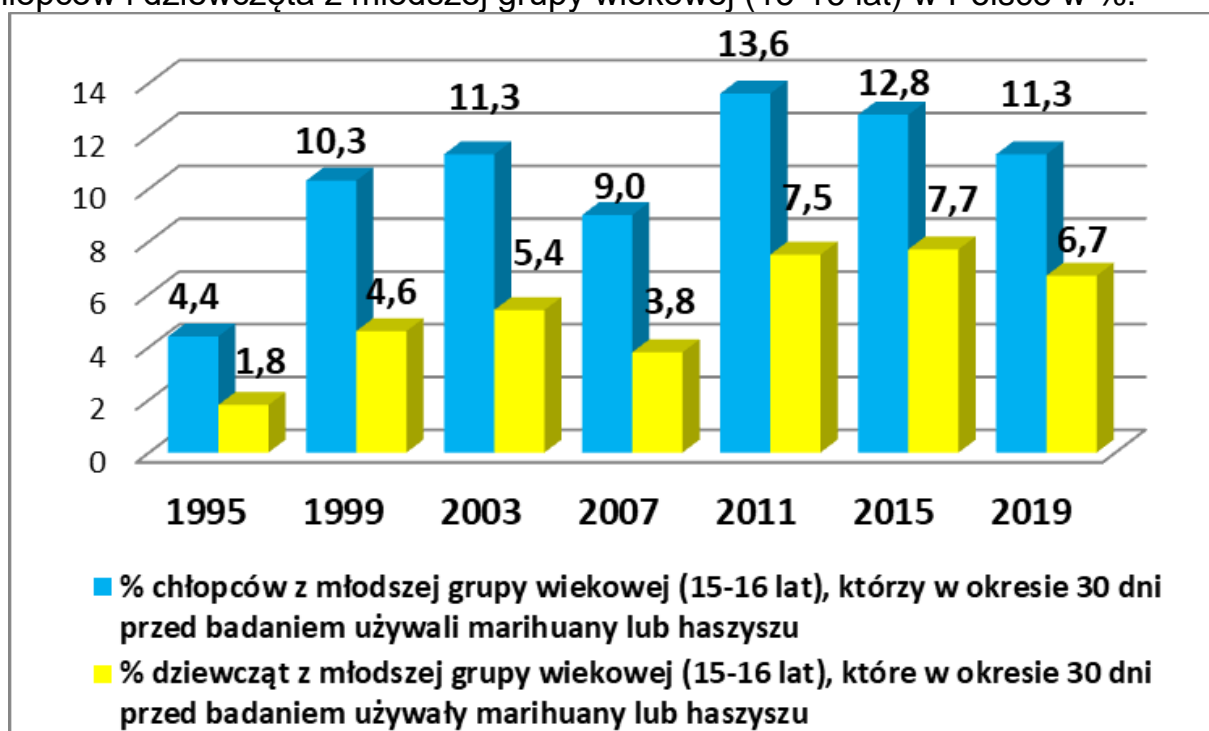
Źródło: Na podstawie badań „Europejski program badań ankietowych w szkołach na temat używania alkoholu i narkotyków (ESPAD). Badania ogólnopolskie przeprowadzone przez Instytut Psychiatrii i Neurologii w Warszawie w latach 1995-2019.

Wykres 5. Używanie marihuany lub haszyszu kiedykolwiek w życiu przez chłopców i dziewczęta ze starszej grupy wiekowej (17-18 lat) w Polsce w %.

Źródło: Na podstawie badań „Europejski program badań ankietowych w szkołach na temat używania alkoholu i narkotyków (ESPAD). Badania ogólnopolskie przeprowadzone przez Instytut Psychiatrii i Neurologii w Warszawie w latach 1995-2019.

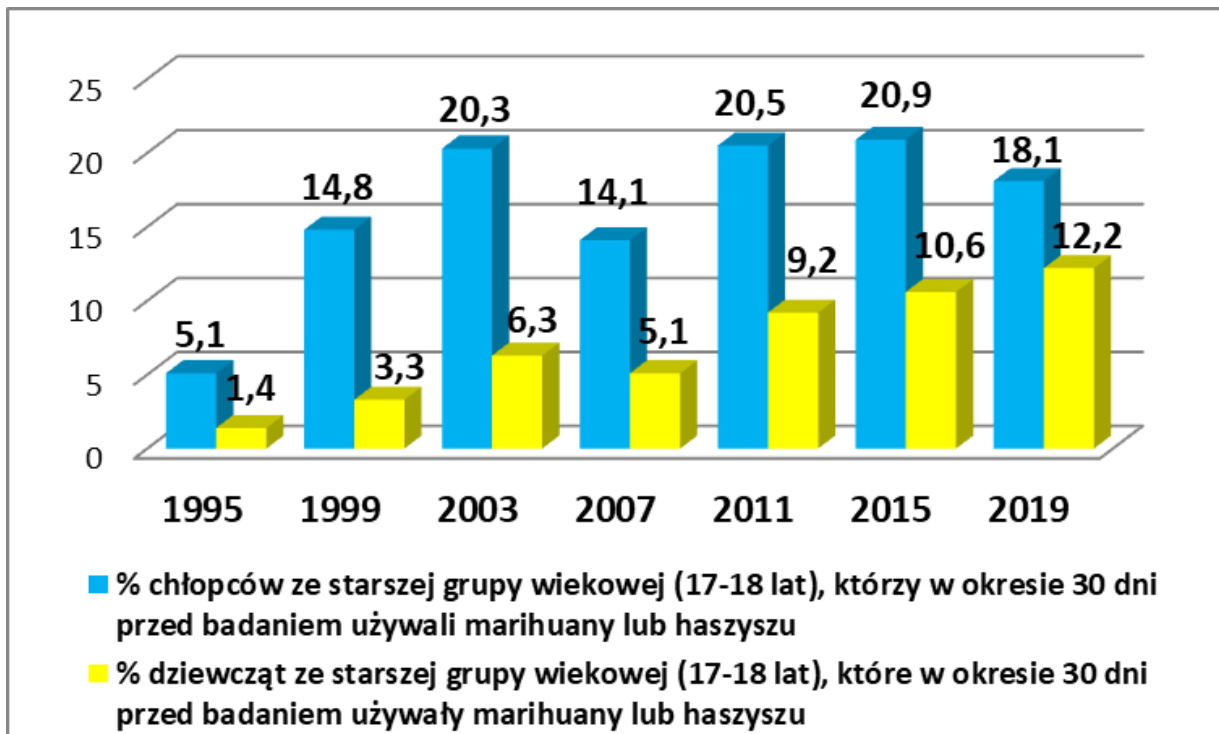
Wykres 6. Używanie marihuany lub haszyszu 30 dni przed badaniem przez chłopców i dziewczęta z młodziej grupy wiekowej (15-16 lat) w Polsce w %.

Źródło: Na podstawie badań „Europejski program badań ankietowych w szkołach na temat używania alkoholu i narkotyków (ESPAD). Badania ogólnopolskie przeprowadzone przez Instytut Psychiatrii i Neurologii w Warszawie w latach 1995-2019.

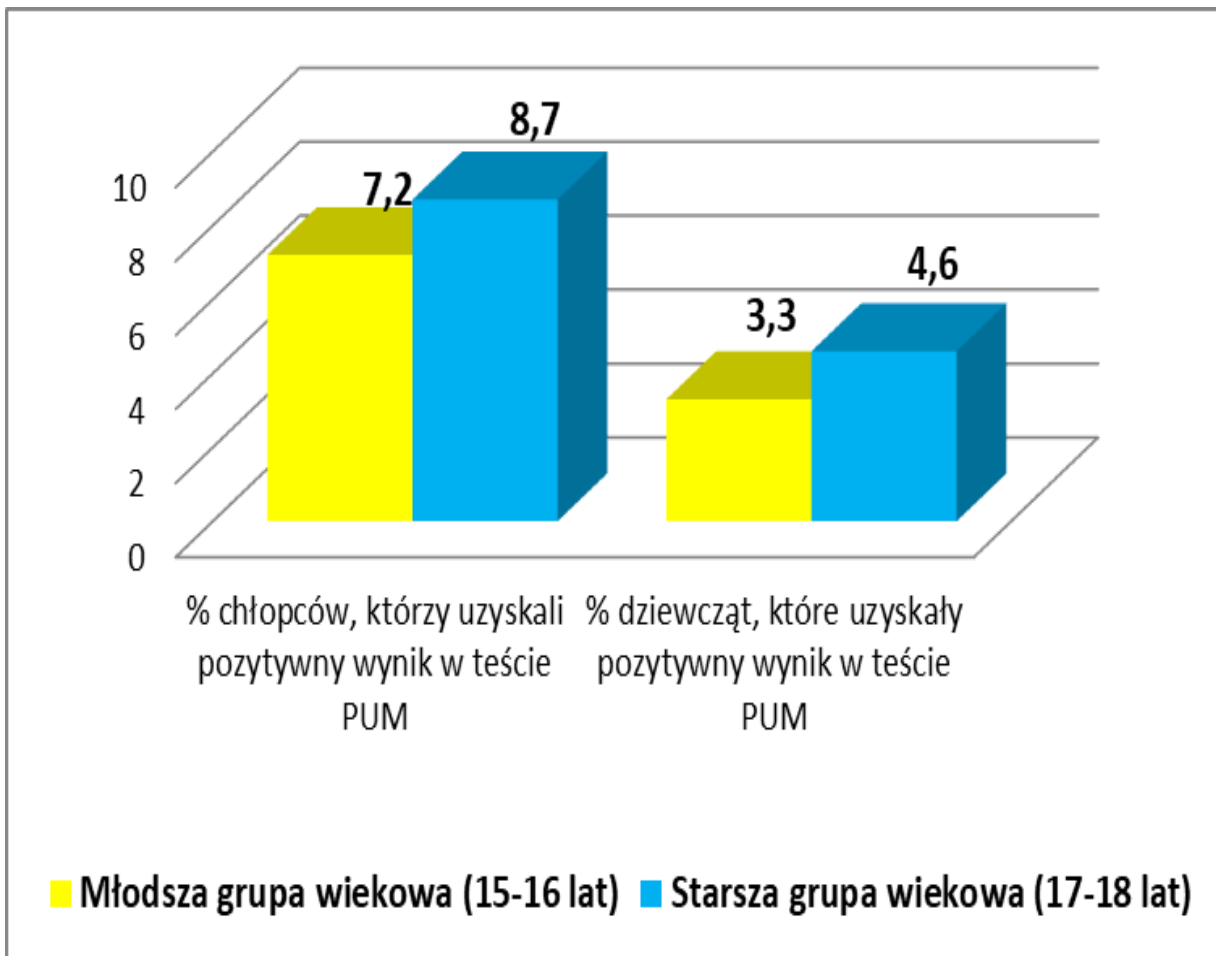
Wykres 7. Używanie marihuany lub haszyszu 30 dni przed badaniem przez chłopców i dziewczęta ze starszej grupy wiekowej (17-18 lat) w Polsce w %.

Źródło: Na podstawie badań „Europejski program badań ankietowych w szkołach na temat używania alkoholu i narkotyków (ESPAD). Badania ogólnopolskie przeprowadzone przez Instytut Psychiatrii i Neurologii w Warszawie w latach 1995-2019.

Zaprezentowane przykładowe wyniki badań odnośnie używania marihuany i haszyszu, tj. najpopularniejszych narkotyków, mogą budzić ambiwalentne odczucia, bowiem z jednej strony mamy generalnie do czynienia ze spadkami używania, które jednak w niektórych obszarach są niewielkie, a w przypadku starszych dziewcząt i używania 30 dni przed badaniem (wykres 7) mamy do czynienia z niewielkim wzrostem.

Wykres 8. Symptomy problemowego używania marihuany – 2 i więcej odpowiedzi pozytywne w teście PUM (Problemowego używania marihuany) w Polsce w %.

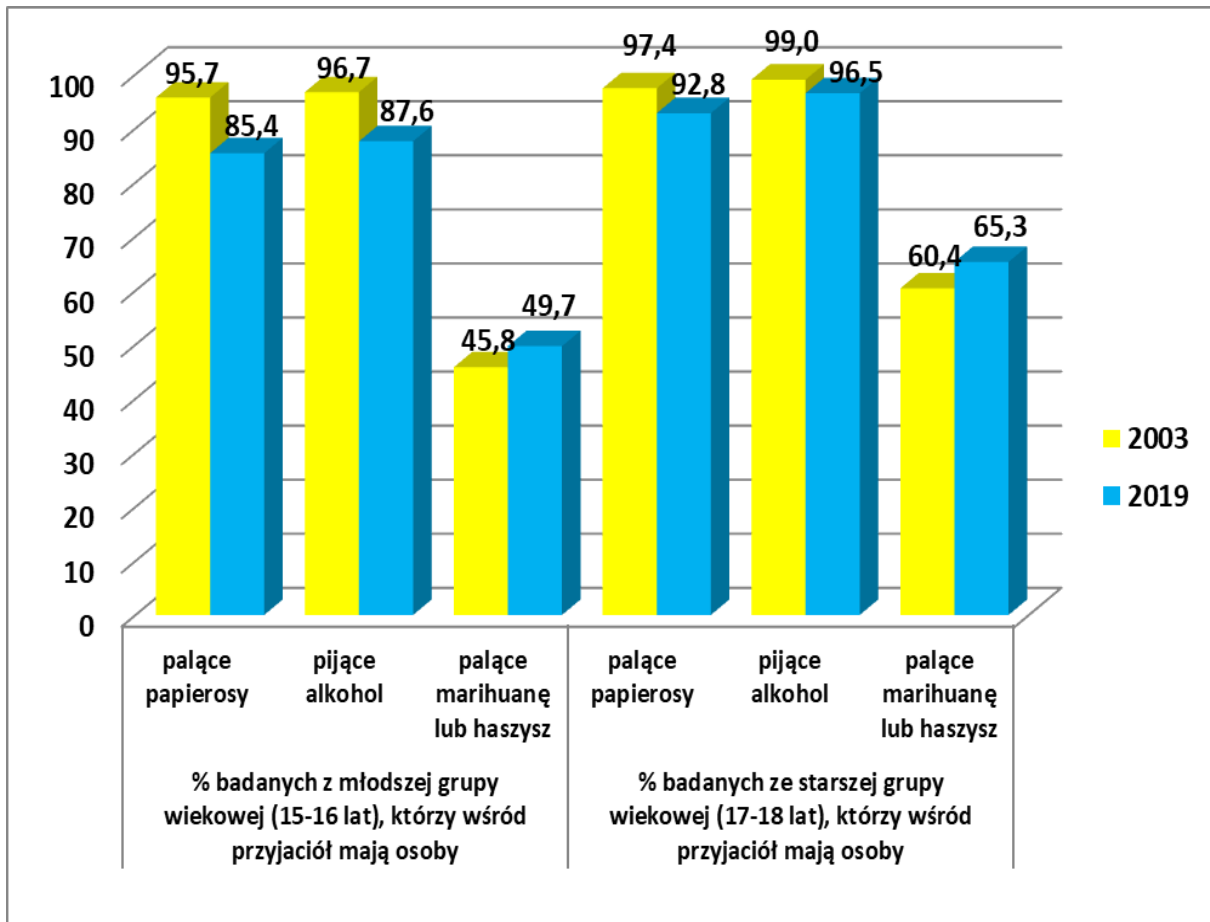

Źródło: Na podstawie badań „Europejski program badań ankietowych w szkołach na temat używania alkoholu i narkotyków (ESPAD). Badania ogólnopolskie przeprowadzone przez Instytut Psychiatrii i Neurologii w Warszawie w latach 1995-2019.

Problemowi użytkownicy marihuany, to osoby wobec których potrzebna byłaby zewnętrzna interwencja i pomoc.

Kolejny wykres wskazuje na kontekst znacznego rozpowszechnienia używania różnych substancji w grupie rówieśniczej. Wynikają z tego różne konsekwencje sprzyjające używaniu alkoholu i narkotyków.

Wykres 9. Odsetki badanych w Polsce w latach 2003 i 2019, którzy mają wśród swoich przyjaciół osoby używające poszczególnych substancji – podział ze względu na wiek i rodzaj substancji w %.

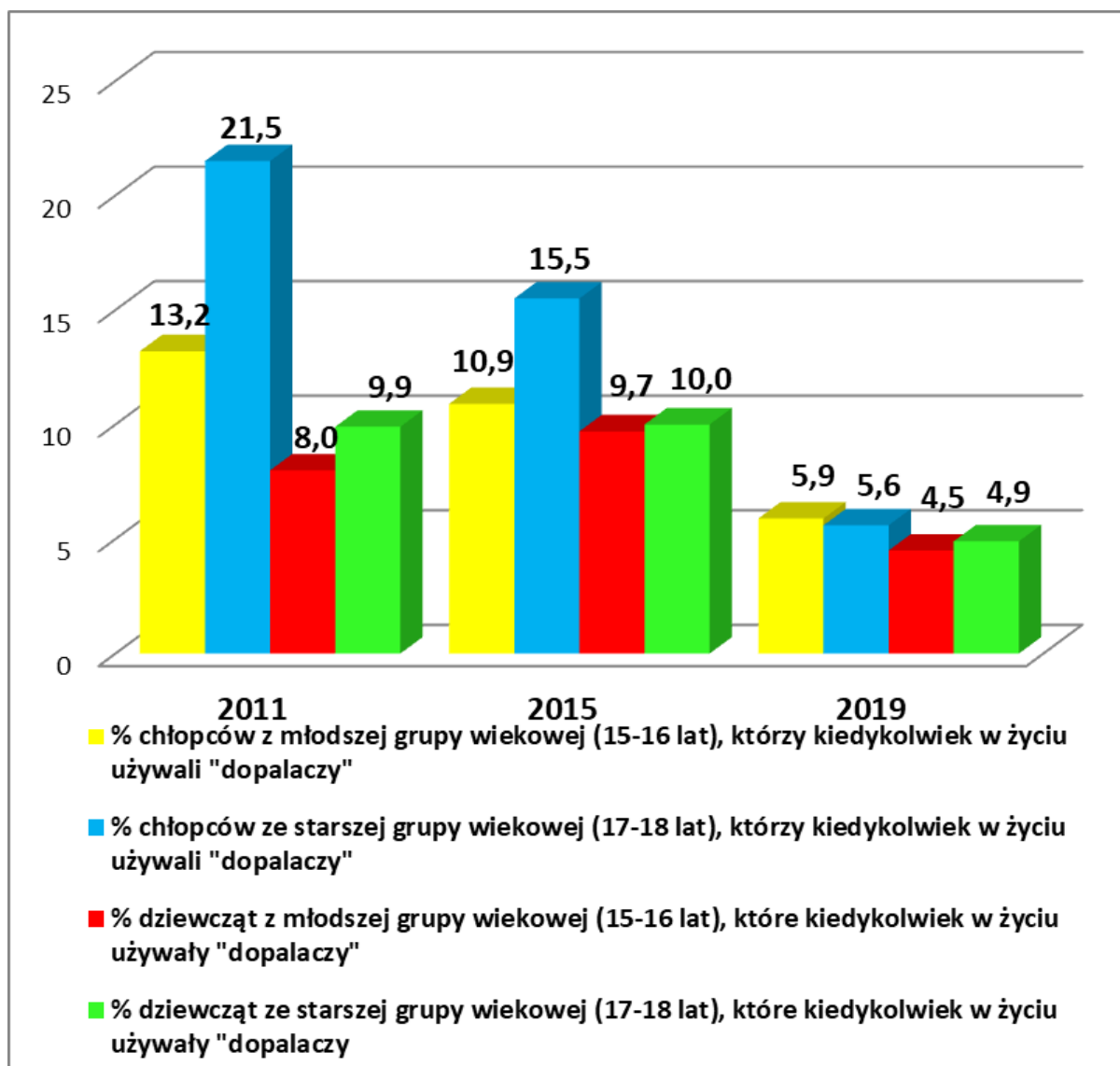

Źródło: Na podstawie badań „Europejski program badań ankietowych w szkołach na temat używania alkoholu i narkotyków (ESPAD). Badania ogólnopolskie przeprowadzone przez Instytut Psychiatrii i Neurologii w Warszawie w 2003 i 2019 r.

W przypadku używania tzw. „dopalaczy” - „Wyniki badań w populacji generalnej oraz wśród młodzieży wskazują na zmniejszanie się rozpowszechnienia używania »dopalaczy«, jednak liczba zatruć nadal pozostaje na wysokim poziomie. Może to wskazywać na wzrost szkodliwości »dopalaczy«, jak również na bardziej ryzykowne wzory ich przyjmowania. Ponadto pojawienie się nowych fentanyli może spowodować wzrost zatruć”⁴.

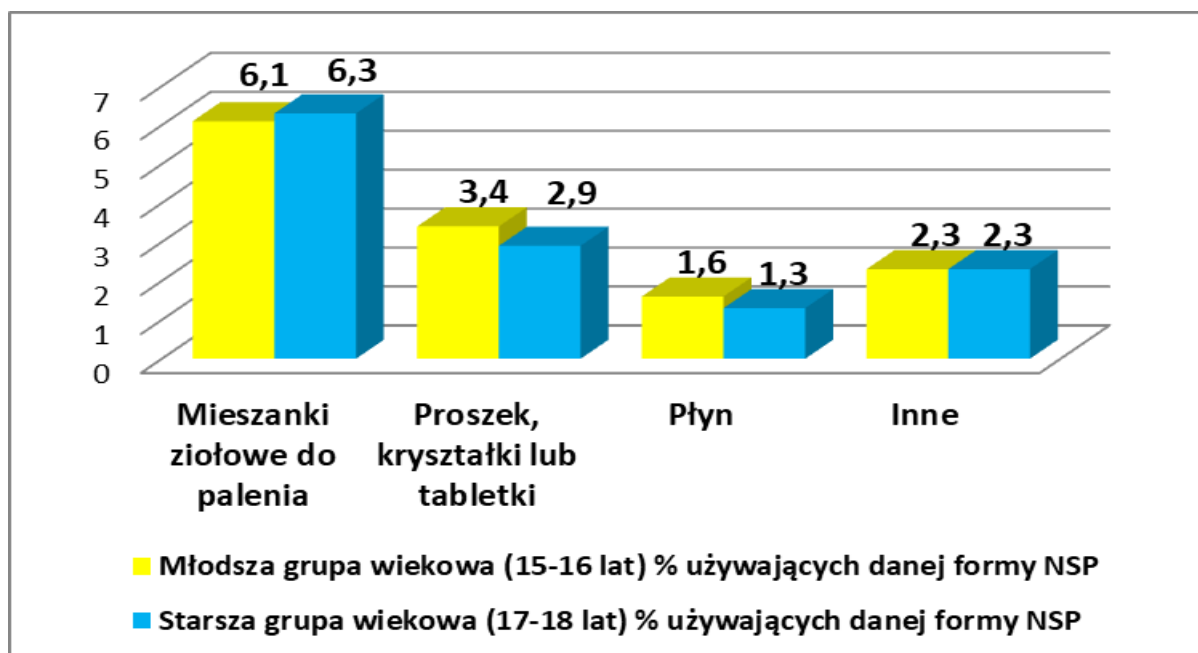
⁴Artur Malczewski „Nowe substancje psychoaktywne – coraz groźniejsze”, w: Serwis Informacyjny. Uzależnienia, Nr 4 (80) 2017, s.44.

Wykres 10. Używanie kiedykolwiek w życiu nowych substancji psychoaktywnych przez młodzież w Polsce w %.

Źródło: Na podstawie badań „Europejski program badań ankietowych w szkołach na temat używania alkoholu i narkotyków (ESPAD). Badania ogólnopolskie przeprowadzone przez Instytut Psychiatrii i Neurologii w Warszawie w latach 2011-2019.

Wykres 11. Używanie 12 miesięcy przed badaniem, nowych substancji psychoaktywnych przez młodzież w Polsce w 2019 r. – podział ze względu na postać NSP w %.

Źródło: Na podstawie badań „Europejski program badań ankietowych w szkołach na temat używania alkoholu i narkotyków (ESPAD). Badania ogólnopolskie przeprowadzone przez Instytut Psychiatrii i Neurologii w Warszawie w 2019 r.

W praktyce ważne jest połączenie profilaktyki oraz badań i monitoringu zjawisk, bowiem od kilku/kilkunastu lat dynamicznie zmienia się rynek środków psychoaktywnych, szczególnie w obszarze nowych środków psychoaktywnych (dopalaczy). Istotne jest z jednej strony obserwowanie aktywności samorządów w zakresie profilaktyki, a z drugiej aktywności młodych ludzi dotyczącej używania nikotyny, alkoholu, narkotyków i nowych środków psychoaktywnych. Stąd też podjęta wspomniana już wyżej inicjatywa realizacji regionalnych badań socjologicznych odnośnie zachowań ryzykownych młodzieży ze szkół ponadpodstawowych w województwie opolskim. Poniżej zaprezentowanych zostanie kilka slajdów z webinarium, poświęconego wynikom tych badań, które zostało zrealizowane 26 października 2020 r. poprzez komunikator Zoom – i powtórzone 27 listopada br. Po prawej stronie slajdów znajdują się cytaty z wypowiedzi uczniów i nauczycieli uczestniczących w badaniach.

Slajd 1

**Zachowania problemowe młodzieży
w województwie opolskim (2019-
2020) raport z badania jakościowego**

webinarium, 26.10.2020

Marcin Deutschmann, Małdalena Piejko-Płonka, Karolina Trościanka,
Michał Wanke, Dariusz Zawora

Slajd 2

Palenie tytoniu (1)

- Nie jest to temat tabu;
- Powszechność zachowania i doświadczenia w tym zakresie przekładają się na gotowość wyrażania opinii;
- Ambiwalentna szkodliwość.

”

Palenie papierosów nie jest jakoś zakazane, nie zmienia się nic w zachowaniu na przykład po wypaleniu, więc to nie jest problem. (01_U_N)

Na taką miarę jak narkotyki, bo aż tak tego zdrowia nie niszczą i np. no nie wiem na psychikę też tak bardzo nie wpływają, ale jednak jest to problem. (02_U_O)

”

Slajd 3

Używanie alkoholu

- Społeczna akceptacja i codzienne praktyki;
- Instrumentalne znaczenie;
- Znormalizowane spożywanie niewielkich ilości;
- Subkulturowe przekraczanie bariery trzeźwości.

W

S5: jest też różnica pomiędzy osobami, które piją czasem dla smaku, a osobami, które piją na umór

S1: tak są osoby, które po prostu degustują i im to nie szkodzi nic

M: a młodzież degustuje czy pije?

== chórem: PIJE PIJE (01_U_N)

//

Slajd 4

Używanie narkotyków

- Powszechnie dostępne (internet, sieci znajomości);
- Świadomość ryzyka jako bariera;
- Uczenie się redukcji szkód;
- Subkulturowe negocjacje;
- Malejące zainteresowanie tzw. dopalaczami.

W

S6: Dzisiaj nie jest problemem znaleźć cokolwiek, żyjemy w takich czasach, że w sieci można znaleźć wszystko, a jak nie w sieci, to znajdziesz kogoś, kto coś załatwi, może coś załatwić. (01_U_N)

//

Slajd 5

Ryzykowne zachowania seksualne

- Seks nie jest już tematem tabu;
- Dwa wymiary konsekwencji: choroby transmitowane drogą płciową oraz nieplanowana ciąża;
- Brak edukacji seksualnej w odpowiednim wymiarze;
- Internet jako podstawowe źródło wiedzy (bezkrytyczność, niska refleksyjność).

“

Seks też jest bardziej dostępny. On jakby już wykluczył się z tego tematu tabu, tak naprawdę, bo jest obecny wszędzie. Od reklam, po gazety, o internecie nie wspominając. (01_N_K)

”

Slajd 6

Znaczenie grupy rówieśniczej

- Klasa szkolna jako istotna grupa odniesienia: samoocena, tożsamość, poglądy, plany, postawy;
- Potrzeba przynależności i akceptacji może prowadzić do inicjowania zachowań ryzykownych;
- Wspólne realizowanie zachowań ryzykownych - relacyjność, minimalizowanie barier, poczucie bezpieczeństwa;
- Grupa jako źródło informacji na temat sposobów zażywania i skutków.

“

S5: No, ale jakby na przykład ktoś nie ma wystarczająco przyjaciół, nie ma takiej tej. Jakby chce, widzi, że ktoś pali to on próbuje, jakby chce, dołącza do do nich. Jakby poznaje nowych znajomych.” (02-U-K)

S11: Ale tak samo na przykład założmy z narkotykami, jeżeli ktoś przebywa w towarzystwie, gdzie nie ma narkotyków, na przykład, nie obudzi się tak, o może sobie dzisiaj ogarnę narkotyki. Po prostu widzi, że ci znajomi biorą te narkotyki i on po prostu stwierdzi, że jak oni biorą to ja spróbuję z nimi, bo już ma jakby załatwione, nie musi nic kombinować. No mało kto zaczyna tak ćpać sam z siebie. (02-U-KK)

”

Slajd 7

Znaczenie stresu

- Nieustanny stres;
- Niwelowanie negatywnych doświadczeń, stanów emocjonalnych, uczucia przeciążenia, braku energii i motywacji;
- Czynniki stresogenne wskazywane przez młodzież:
  - Brak zrozumienia ze strony dorosłych (brak empatii i uważności);
  - Brak zdrowych relacji;
  - Presja rodziców i nauczycieli, zbyt duże wymagania, przeciążenie obowiązkami;
  - Ignorowanie potrzeb uczniów.

“

S11: No w ten sposób, bo jakby każdy według mnie ma taki własny świat, który tak naprawdę w każdej chwili się może zawalić, a dorośli to tak strasznie ignorują i...”(O2-U-K)

”

Slajd 8

Czynniki chroniące

- Zdrowe relacje z rodzicami, oparte na zaufaniu, empatii i uważności na problemy dziecka;
- Zaangażowanie nauczycieli w relacje z uczniami i pracę wychowawczo-dydaktyczną;
- Wysoki poziom kompetencji społecznych uczniów;
- Psychoedukacja w zakresie seksualności, zachowań agresywnych i używania środków psychoaktywnych;
- Akceptacja odmienności (swojej i innych).

Czynniki zagrażające

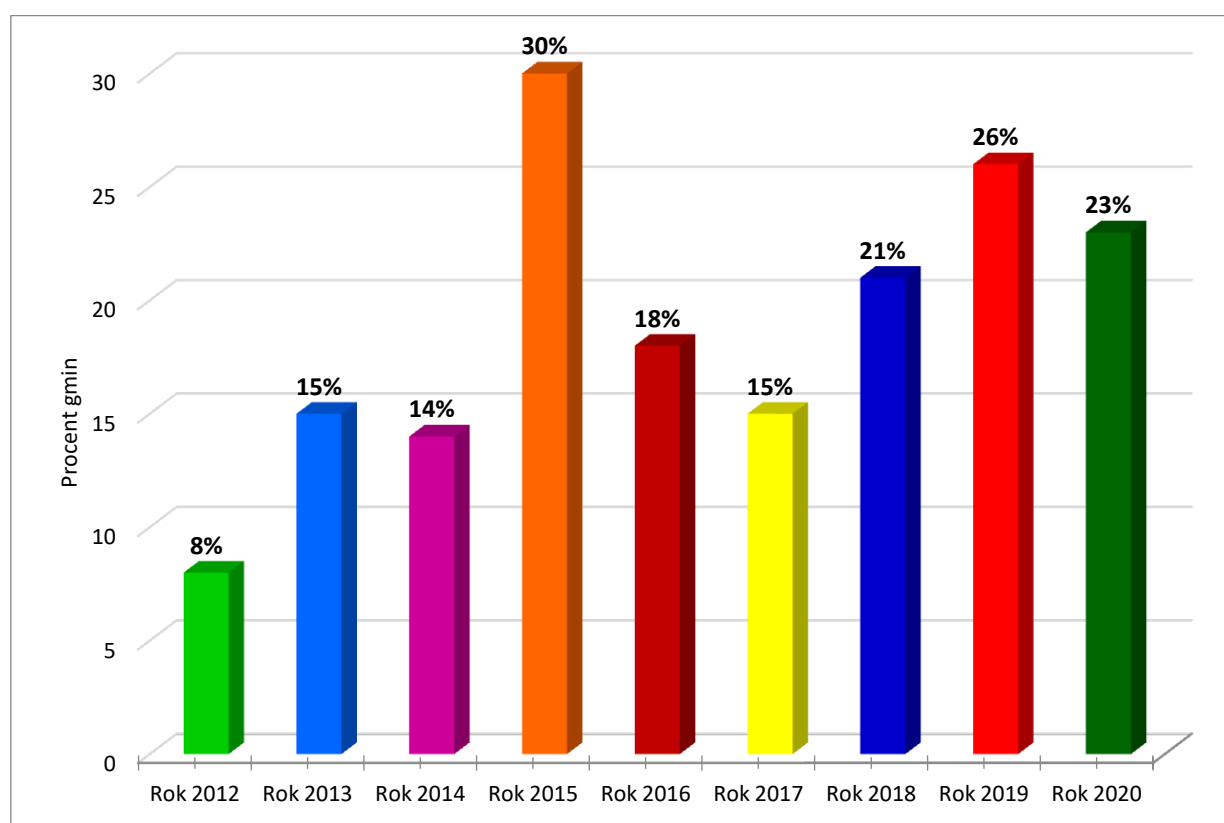
- Samotność i poczucie izolacji;
- Niska samoocena ucznia;
- Niewystarczający poziom zaspokajania potrzeb emocjonalnych dziecka (głównie przez rodziców);
- Nieumiejętność radzenia sobie ze stresem;
- Społeczne przyzwolenie na zachowania problemowe (pasywne i aktywne);
- Wykluczenie z grup rówieśniczych.

Przeprowadzone badania wskazują, że świat młodych ludzi ma swoją specyfikę, odmienność i wewnętrzne zróżnicowanie, które muszą być brane pod uwagę jeżeli chcemy nawiązać kontakt i relacje, które mają mieć znaczenie

profilaktyczne. Potrzebne jest zrozumienie świata młodych ludzi, bez tego przekaz profilaktyczny będzie nieskuteczny.

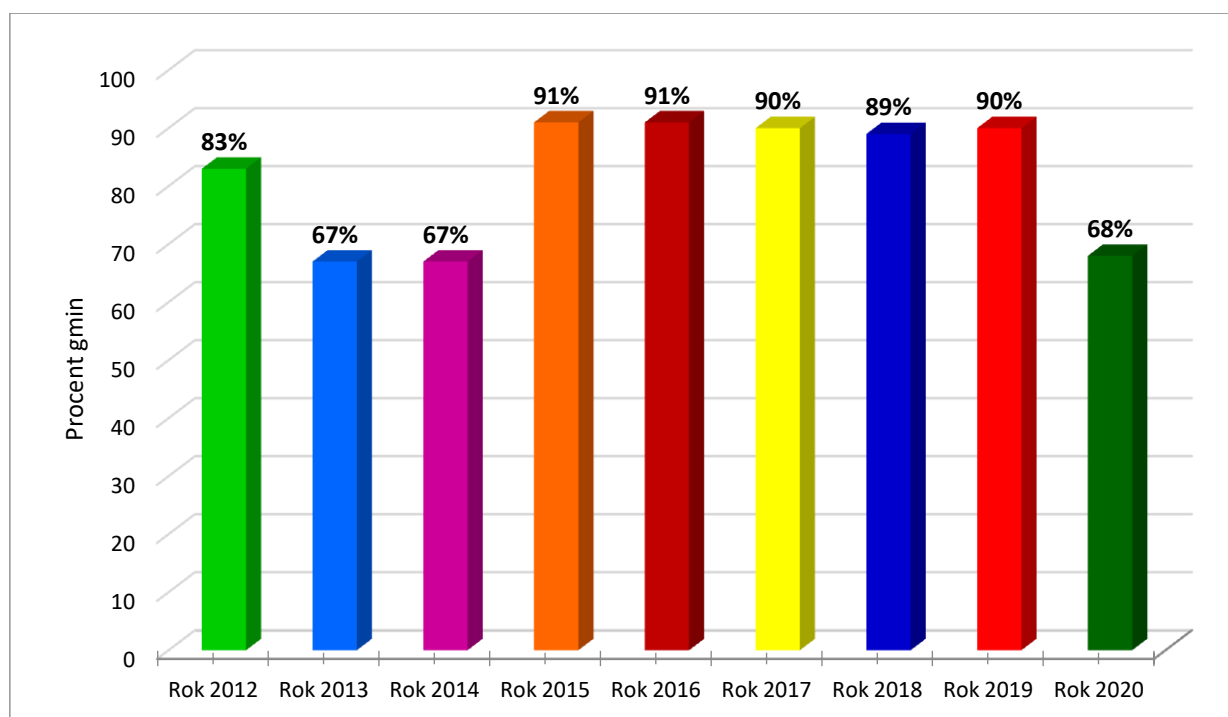
Aktywność gmin w zakresie profilaktyki i rozwiązywania problemów narkotykowych jest jednym z kluczowych elementów istniejącego systemu, zarówno w skali gmin, powiatów, jak i regionów, a sumarycznie także w skali całej Polski. Niektóre elementy tej aktywności w województwie opolskim ilustrują poniższe wykresy prezentujące również wyniki tegorocznych badań aktywności profilaktycznej gmin województwa opolskiego w 2020 r.

Wykres 12. Odsetek gmin, które finansują (dofinansowują) działania polegające na analizie i/lub oszacowaniu problemu rozpowszechnienia uzależnień w latach 2012 - 2020.

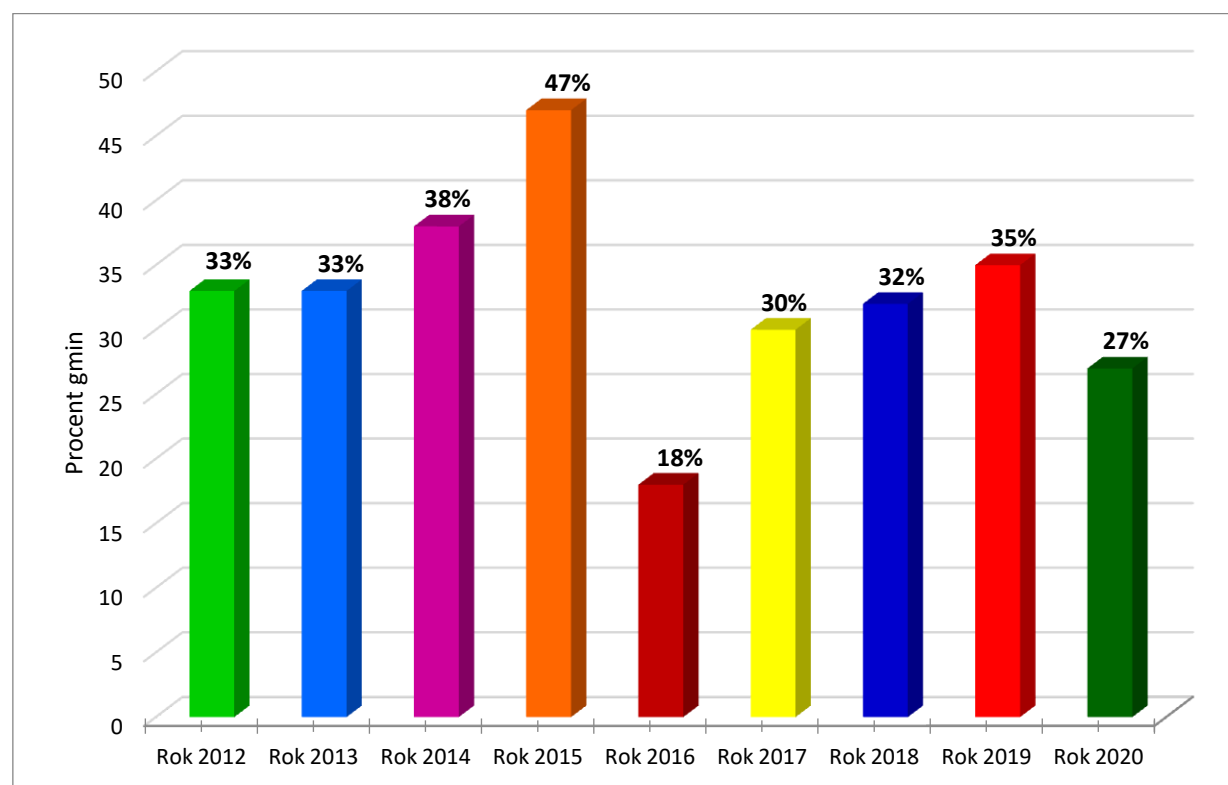
Źródło: Raport z realizacji oraz planowania działań profilaktycznych z zakresu profilaktyki uzależnień od substancji psychoaktywnych, alkoholu oraz uzależnień behawioralnych w gminach województwa opolskiego w latach 2017-2020, opr. M. Wanke, D. Zawora, Opole 2021 r.

Wykres 13. Odsetek gmin realizujących (wspierających realizację) programy profilaktyczne w jednostkach edukacyjnych w latach 2012-2020

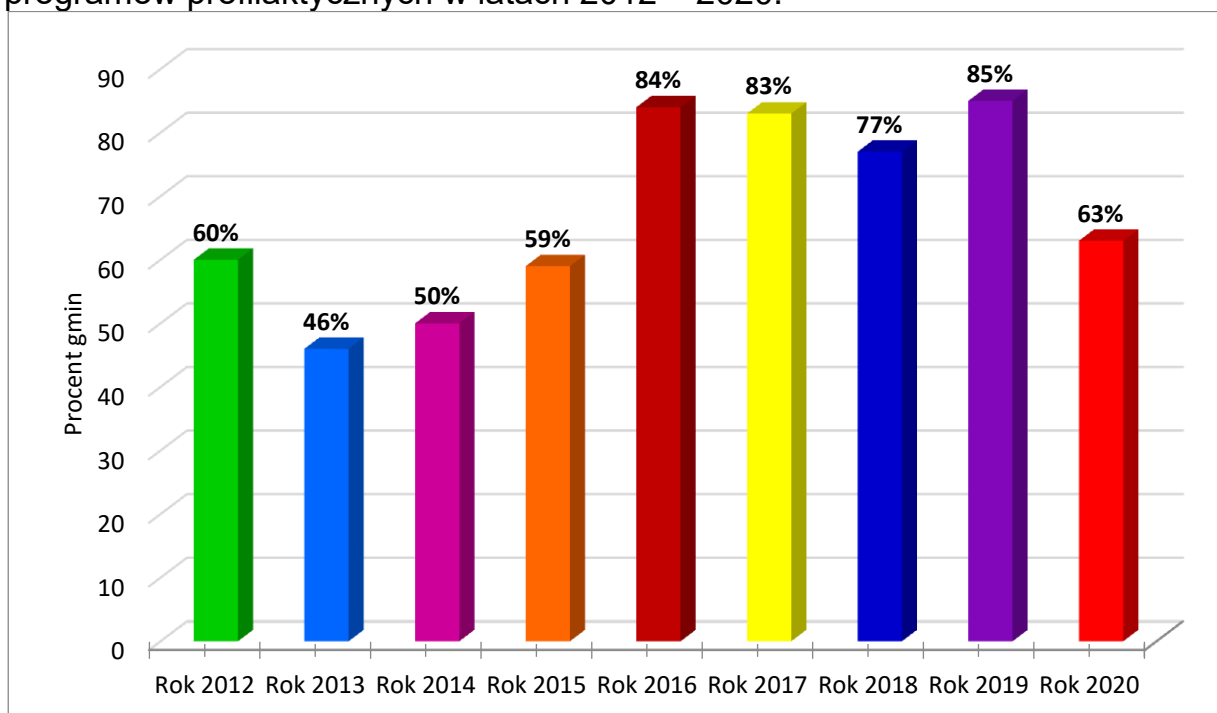
Źródło: Raport z realizacji oraz planowania działań profilaktycznych z zakresu profilaktyki uzależnień od substancji psychoaktywnych, alkoholu oraz uzależnień behawioralnych w gminach województwa opolskiego w 2017-2020, opr. M. Wanke, D. Zawora, Opole 2021 r.

Wykres 14. Odsetek gmin województwa opolskiego realizujących rekomendowane programy profilaktyczne w latach 2012-2020.

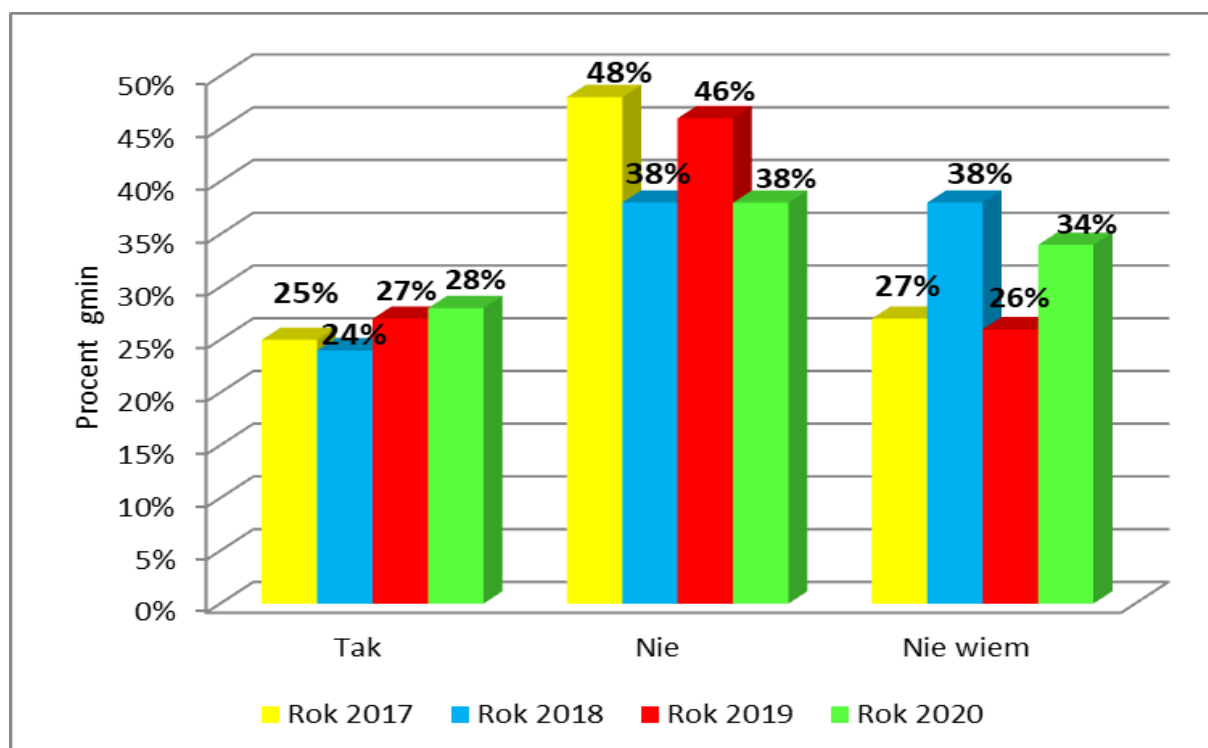
Źródło: Raport z realizacji oraz planowania działań profilaktycznych z zakresu profilaktyki uzależnień od substancji psychoaktywnych, alkoholu oraz uzależnień behawioralnych w gminach województwa opolskiego w 2017-2020, opr. M. Wanke, D. Zawora, Opole 2021 r.

Wykres 15. Odsetek gmin wspierających realizację nierekomendowanych programów profilaktycznych w latach 2012 – 2020.

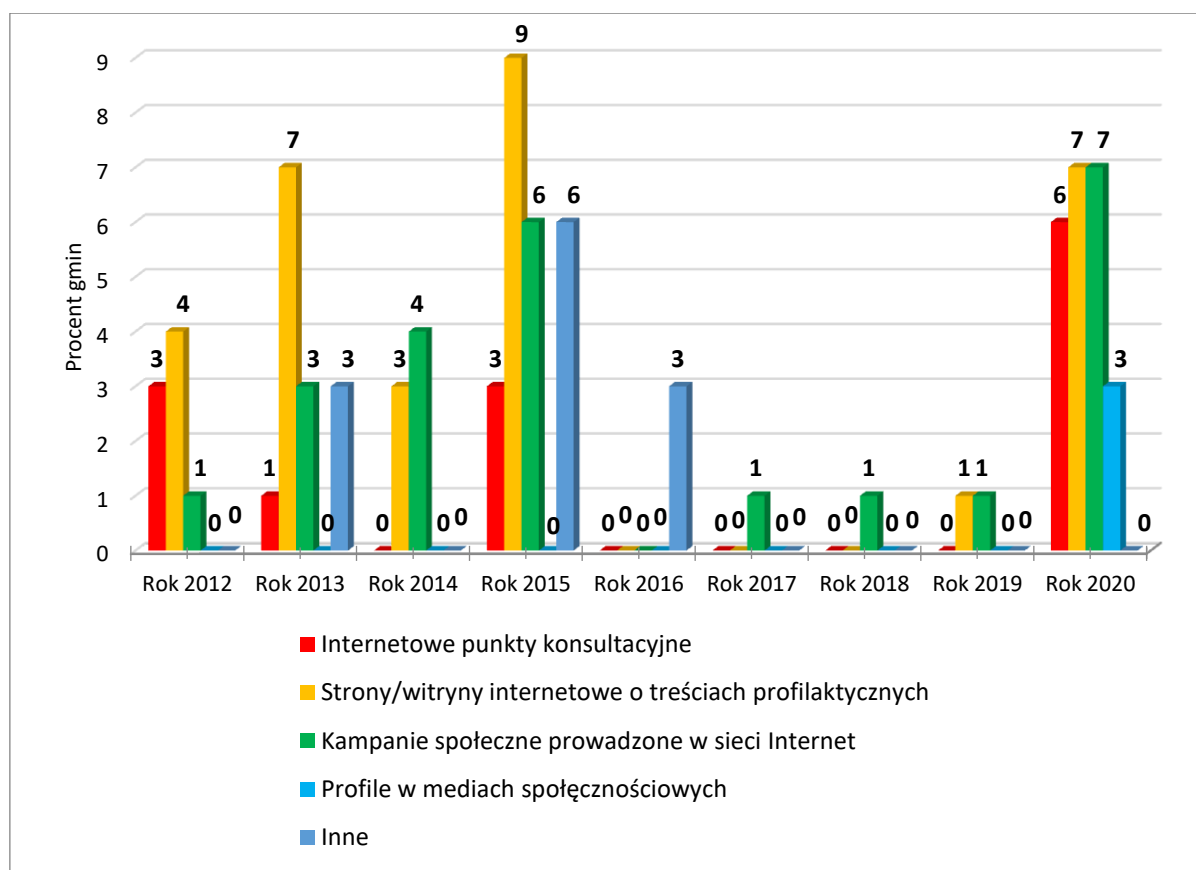
Źródło: Raport z realizacji oraz planowania działań profilaktycznych z zakresu profilaktyki uzależnień od substancji psychoaktywnych, alkoholu oraz uzależnień behawioralnych w gminach województwa opolskiego w 2017-2020, opr. M. Wanke, D. Zawora, Opole 2021 r.

Wykres 16. Odsetek gmin posiadających wiedzę na temat dostępności osób kompetentnych w realizacji rekomendowanych programów profilaktycznych w latach 2017 - 2020 r.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Raportów z realizacji oraz planowania działań profilaktycznych z zakresu profilaktyki uzależnień od substancji psychoaktywnych, alkoholu oraz uzależnień behawioralnych w gminach województwa opolskiego, realizowanych w latach 2018-2021 r., opr. M. Wanke, D. Zawora, Opole 2018 - 2021 r.

Wykres 17. Typy działań profilaktycznych realizowanych za pośrednictwem internetu w gminach woj. opolskiego w latach 2012 - 2020.

Źródło: Raport z realizacji oraz planowania działań profilaktycznych z zakresu profilaktyki uzależnień od substancji psychoaktywnych, alkoholu oraz uzależnień behawioralnych w gminach województwa opolskiego w 2017-2020, opr. M. Wanke, D. Zawora, Opole 2021 r.

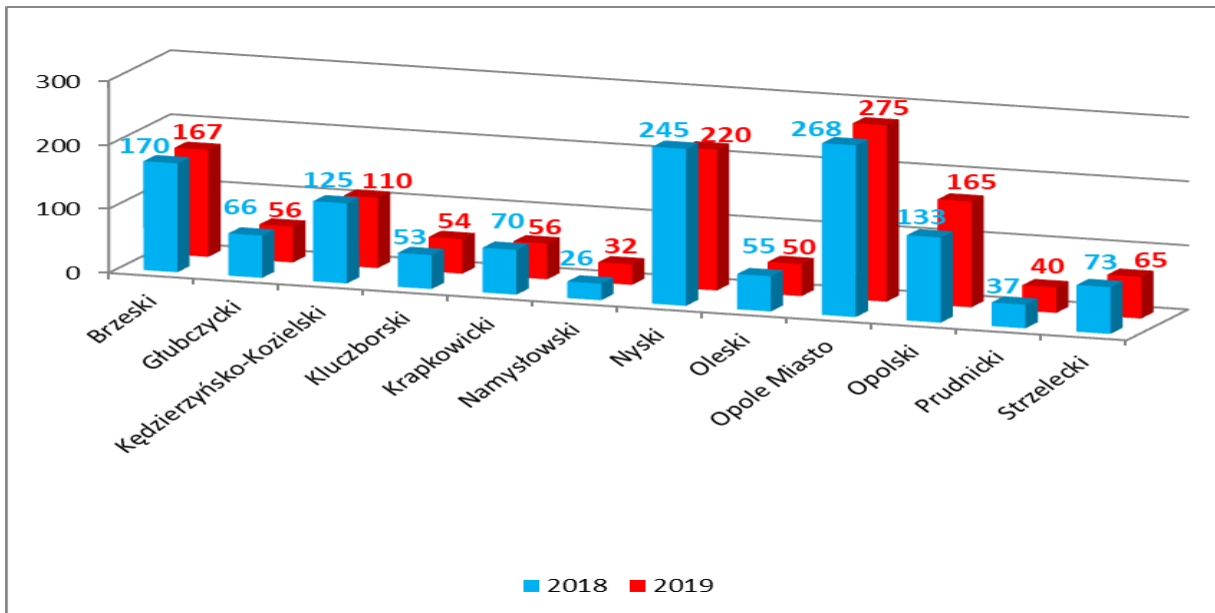
Wyniki zrealizowanych badań aktywności gmin województwa opolskiego w zakresie profilaktyki uzależnień wskazują na spadek aktywności profilaktycznej gmin w 2020 r. z wyjątkiem dotyczącym aktywności profilaktycznej za pośrednictwem internetu oraz działań ewaluacyjnych. Ujęte w badaniach spadki nie są drastyczne jak na specyficzną sytuację szkół związaną z pandemią COVID-19, należy jednak pamiętać, że badania wskazują na istotny negatywny wpływ pandemii na aktywność w zakresie profilaktyki uzależnień. Szczegółowo zebrane w badaniach opinie gmin dotyczące wpływu pandemii COVID-19 na profilaktykę uzależnień ilustruje poniższa tabela.

Twierdzenie/odpowieź	Zdecydowanie nie	Raczej nie	Ani tak, ani nie	Raczej tak	Zdecydowanie tak	Wykres
Pandemia uniemożliwiła realizację profilaktyki uzależnień w naszej gminie.	3	13	4	44	37	
Ze względu na pandemię zmniejszono nakłady finansowe na profilaktykę uzależnień.	17	38	7	21	17	
Ze względu na pandemię, dostęp do odbiorców działań profilaktycznych był utrudniony.	7	3	6	44	41	
Ze względu na pandemię, angażowanie realizatorów działań profilaktycznych stało się zbyt trudne.	3	7	11	54	25	
W trakcie pandemii w gminie inne działania niż profilaktyka uzależnień są priorytetowe.	7	24	38	23	8	
Zmiany w funkcjonowaniu szkół uniemożliwiły realizację działań profilaktycznych.	3	6	4	35	52	
W gminie brakuje wiedzy, jak realizować działania profilaktyczne w czasie pandemii.	11	30	35	17	7	
W gminie zrealizowano więcej niż zwykle działań profilaktycznych w sposób zdalny.	30	39	11	16	4	
Jakość działań profilaktycznych w czasie pandemii znacznie się obniżyła.	7	16	25	42	10	
Profilaktyka w trakcie pandemii jest jeszcze bardziej potrzebna.	6	6	27	39	28	

Źródło: Raport z realizacji oraz planowania działań profilaktycznych z zakresu profilaktyki uzależnień od substancji psychoaktywnych, alkoholu oraz uzależnień behawioralnych w gminach województwa opolskiego w 2017-2020, opr. M. Wanke, D. Zawora, Opole 2021 r.

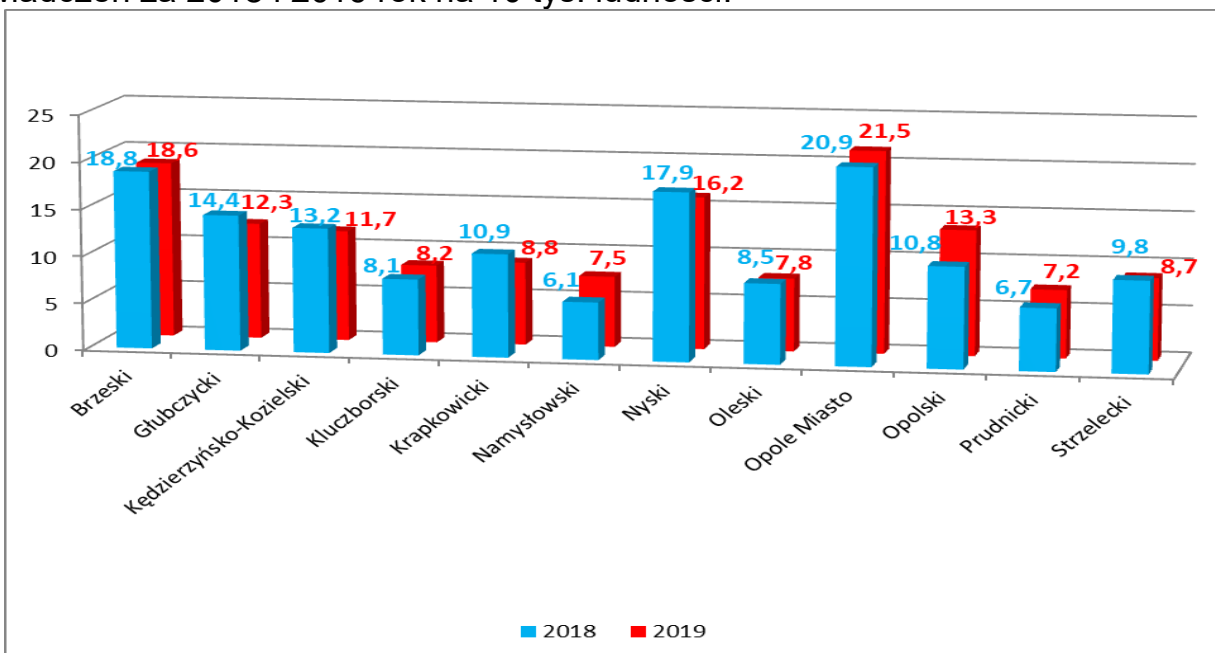
Według Międzynarodowej Statystycznej Klasyfikacji Chorób i Problemów Zdrowotnych ICD-10 stanowiącej międzynarodowy system diagnozy nozologicznej obowiązujący także w Polsce, oznaczenia F11-F19 odnoszą się do rozpoznań związanych z używaniem substancji psychoaktywnych innych niż alkohol. Poniżej zilustrowana została liczba leczących się mieszkańców województwa opolskiego z tymi rozpoznaniem. Uwagę zwraca bardzo duże zróżnicowanie takich osób w podziale na powiaty na 10 tys. ludności.

Wykres 18. Mieszkańcy województwa opolskiego leczący się w lecznictwie psychiatrycznym oraz leczący się w podstawowej opiece zdrowotnej z rozpoznaniem F11-F19 z podziałem na powiaty zamieszkania (jedna osoba może wystąpić w kilku rozpoznaniach) wg stanu wynikającego ze zrealizowanych świadczeń za 2018 i 2019 rok.

Źródło: dane przekazane z Opolskiego Oddziału Wojewódzkiego Narodowego Funduszu Zdrowia do Urzędu Marszałkowskiego Województwa Opolskiego pismem WSOZ.SLS.PSY.401.34.2019.OOW.2.EB z dnia 2 sierpnia 2019r. oraz pismem WSOZ.SLS.PSY.401.28.2020.OOW.2.EB z dnia 21 lipca 2020 r.

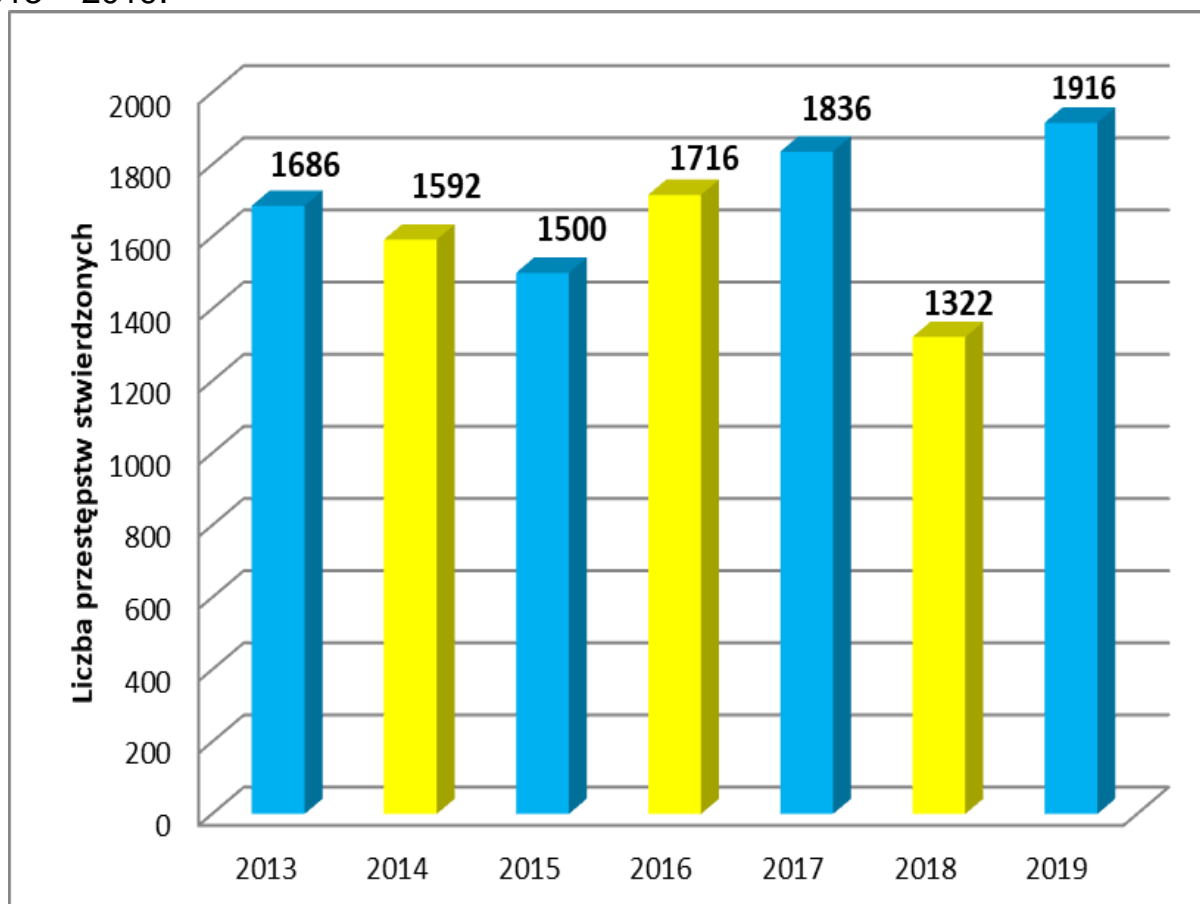
Wykres 19. Mieszkańcy województwa opolskiego leczący się w lecznictwie psychiatrycznym oraz leczący się w podstawowej opiece zdrowotnej z rozpoznaniem F11-F19 z podziałem na powiaty zamieszkania (jedna osoba może wystąpić w kilku rozpoznaniach) wg stanu wynikającego ze zrealizowanych świadczeń za 2018 i 2019 rok na 10 tys. ludności.

Źródło: obliczenia własne w oparciu o dane przekazane z Opolskiego Oddziału Wojewódzkiego Narodowego Funduszu Zdrowia do Urzędu Marszałkowskiego Województwa Opolskiego pismem WSOZ.SLS.PSY.401.34.2019.OOW.2.EB z dnia 2 sierpnia 2019r. oraz pismem WSOZ.SLS.PSY.401.28.2020.OOW.2.EB z dnia 21 lipca 2020 r., danych Banku danych lokalnych GUS. Link http://stat.gov.pl/bdl/app/strona.html?p_name=indeks (i dalej) - data pobrania 4.02.2021 r.

Kolejny wykres odnosi się do przestępczości narkotykowej w statystykach opolskiej policji.

Wykres 20. Liczba przestępstw stwierdzonych przeciw ustawie o przeciwdziałaniu narkomanii na terenie działania Komendy Wojewódzkiej Policji w Opolu w latach 2013 – 2019.

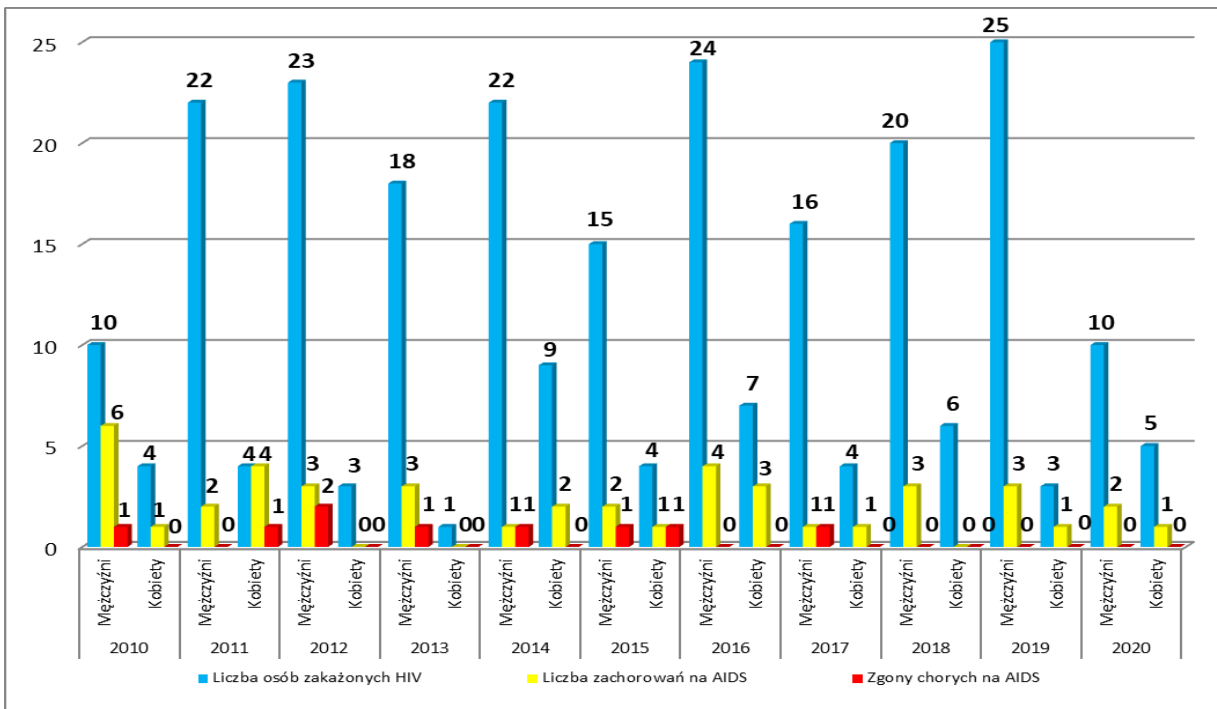

Źródło: Zestawienie w oparciu o dane pobrane ze strony <https://statystyka.policja.pl/st/przestepstwa-ogolem/przestepstwa-kryminalne/ustawa-o-przeciwdzialaniu/122323.Przestepstwa-z-Ustawy-o-przeciwdzialaniu-narkomanii.html> w dniu 2.03.2021 r.

W ramach wojewódzkiego programu przeciwdziałania narkomanii realizowane są przedsięwzięcia dotyczące problematyki HIV/AIDS, stąd też poniżej zaprezentowane są wykresy dotyczące tej problematyki.

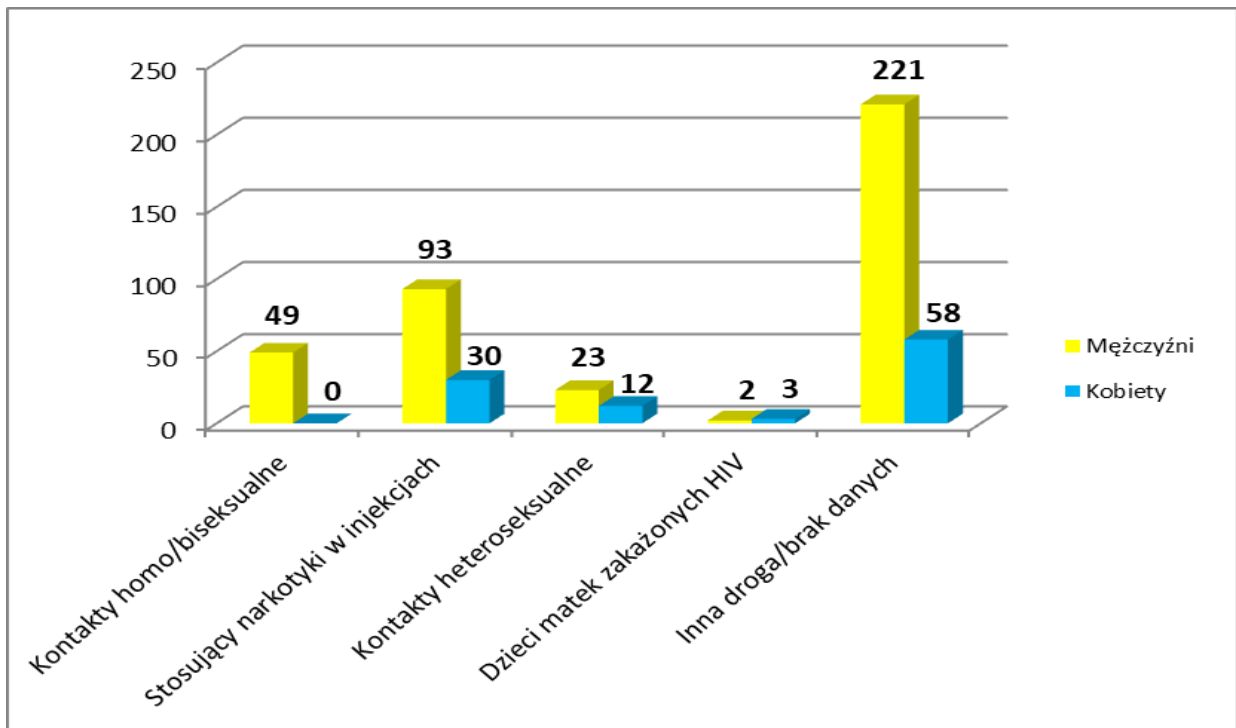

Wykres 21. Liczba osób zakażonych wirusem HIV, liczba zachorowań na AIDS oraz liczba zgonów chorych na AIDS, z rozbiem na płeć w latach 2010-2020.

Zródło: dane przesłane przez Oddział Epidemiologii WSSE w Opolu pismem nr OPZ.966.22.2017 z dnia 26.06.2017 r. oraz pochodzące ze sprawozdań kwartalnego rozsyłanego przez WSSE pocztą elektroniczną.

Wykres 21. Zakażenia HIV według prawdopodobnej drogi transmisji w województwie opolskim od 1986 r. do 31.12.2020 r.

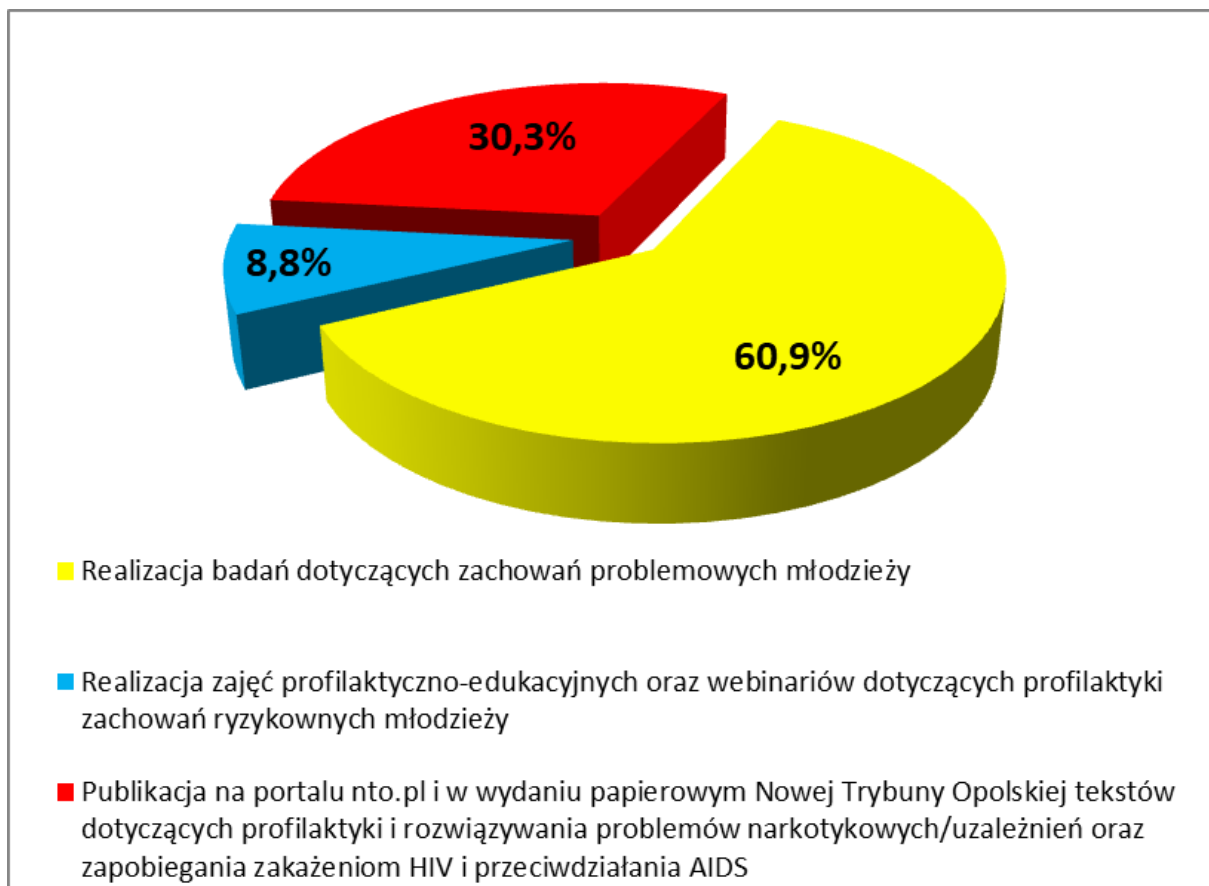

Zródło: dane przesłane przez Oddział Epidemiologii WSSE w Opolu – sprawozdania kwartalne rozsyłane pocztą elektroniczną

1.2 Realizacja działań

W 2020 r. na realizację Wojewódzkiego Programu Przeciwdziałania Narkomanii na lata 2018-2025 wydankowano z budżetu województwa opolskiego kwotę **49.958,75 zł**. Wydatki te pod względem merytorycznym podzielone zostały na trzy bloki tematyczne wskazane na poniższym wykresie.

Wykres 22. % podział wydatków programu przeciwdziałania narkomanii w 2020 r.

„Czerwony” blok tematyczny w wykresie to publikacja na portalu nto.pl i w wydaniu papierowym NTO tekstów dotyczących profilaktyki i rozwiązywania problemów narkotykowych/uzależnień oraz zapobiegania zakażeniom HIV i przeciwdziałania AIDS. Wydatki w tym bloku wynosiły **15.129 zł (30,3% ogółu wydatków Programu)**.

Kolejny blok tematyczny „niebieski”, to realizacja zajęć profilaktyczno-edukacyjnych oraz webinarów dotyczących profilaktyki zachowań ryzykownych – wydatki **4.400 zł (8,8% ogółu wydatków Programu)**.

Realizacja badań dotyczących zachowań problemowych młodzieży, to trzeci „żółty” blok tematyczny – wydatki **30.430** zł (**60,9%** ogółu wydatków). Kolejna część badań młodzieży zostanie przeprowadzona w 2021 r.

Działania prowadzone były w oparciu o doświadczenia lat poprzednich i w sposób komplementarny z wojewódzkim programem profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych, np. w zakresie zrealizowanych badań dotyczących aktywności gmin województwa opolskiego w obszarze profilaktyki.

1.3 Podsumowanie

Bardzo ważnym zasobem wytworzonym podczas realizacji w ubiegłych latach wojewódzkiego programu przeciwdziałania narkomanii jest wiedza dotycząca różnych aspektów profilaktyki i rozwiązywania problemów uzależnień. Zasób tej wiedzy wynika głównie z kontaktów międzyinstytucjonalnych oraz z realizacji działań Programu, w tym przede wszystkim z przeprowadzenia różnych przedsięwzięć badawczych i analitycznych - także w ramach komplementarnie realizowanego programu profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych. Zasób tej wiedzy będzie w kolejnych latach rozwijany i uaktualniany, co planuje się realizować w oparciu o fachową kadre badawczą pracującą w regionie.

Podjęcie takie pozwoliło w latach ubiegłych i powinno pozwolić w przyszłości na korygowanie realizowanych przedsięwzięć zgodnie z posiadaną wiedzą dotyczącą występujących problemów i potrzeb, szczególnie w rodzącej szereg nowych wyzwań sytuacji wynikającej z pandemii COVID-19. Możliwe jest w ten sposób uzyskanie rozwojowego powiązania dwóch obszarów realizacji Programu, tj. profilaktyki oraz przedsięwzięć badawczych i analitycznych. Aktywność w obu wskazanych obszarach we współpracy z innymi instytucjami pozostaje jednym z kluczowych elementów realizacji Programu, umożliwiającym realizację działań będących odpowiedzią na istniejące i pojawiające się problemy w oparciu o istniejące i tworzone zasoby.

Podobnie jak w roku poprzednim, realizowane były działania medialne w przestrzeni publicznej. Była to aktywność związana z zapobieganiem zakażeniom HIV i zwalczaniem AIDS oraz profilaktyką zachowań ryzykownych młodzieży.

Scena narkotykowa w Polsce, jak i w Europie, charakteryzuje się sporą dynamiką zmian. Modyfikacjom ulegają również wzory używania narkotyków. Syntetyczne narkotyki, to jest między innymi tzw. dopalacze, stanowią bardzo poważne zagrożenie. Niespotykane dotąd wyzwania i trudności w profilaktyce zachowań ryzykownych wynikają z pandemii COVID-19, dotyczy między innymi deficytu adekwatnych do sytuacji narzędzi profilaktycznych, czy też poprawnego rozeznania potrzeb i problemów. Jedną z odpowiedzi na taką sytuację jest maksymalne uelastycznienie działań podejmowanych w ramach wojewódzkiego programu przeciwdziałania narkomanii.

2. Realizacja Wojewódzkiego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych na lata 2018-2025 w 2020 r.

2.1 Wprowadzenie i uwarunkowania

2.1.1 Kwestie finansowe

Dochody budżetu województwa przeznaczone na realizację wojewódzkiego programu profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych (dalej Program PiRPA), a także na realizację wojewódzkiego programu przeciwdziałania narkomanii, uzyskiwane są z opłat za wydawanie zezwoleń na hurtowy obrót w kraju napojami alkoholowymi do 18% zawartości alkoholu. Zezwolenia te w przypadku województwa opolskiego wydawane są na okres 2 lat - w związku z tym poszczególne podmioty gospodarcze wnoszą stosowne opłaty do budżetu województwa, co dwa lata.

Wysokość uzyskiwanych dochodów z hurtu alkoholowego odznacza się dwuletnim cyklem, tzn. na przemian występuje rok z większymi dochodami i rok z mniejszymi dochodami.

Problem mogą stworzyć podmioty gospodarcze, które potencjalnie powinny w danym roku wnieść duże opłaty. Sytuacja, w której takie opłaty lub opłata ostatecznie nie zostaną wniesione, grozi poważnym deficytem dochodów. W pewnym stopniu mieliśmy do czynienia z taką sytuacją w 2018 r.

Wydawaniem zezwoleń dotyczących hurtowego obrotu napojami alkoholowymi zajmuje się Departament Infrastruktury i Gospodarki UMWO.

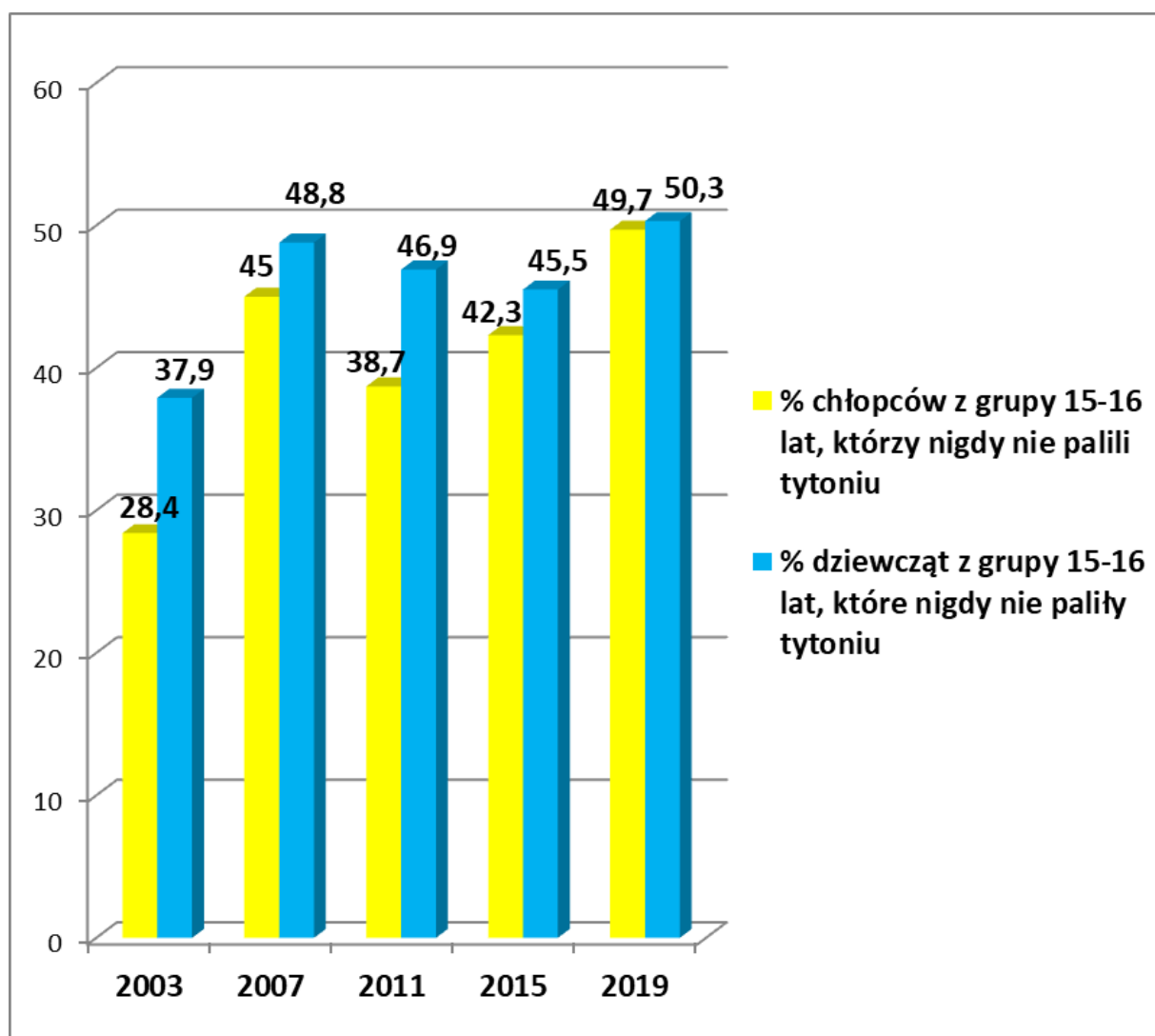
Dochody budżetu województwa opolskiego pochodzące z opłat za wydawanie zezwoleń na hurtowy obrót napojami alkoholowymi przeznaczane są również na realizację wojewódzkiego programu przeciwdziałania narkomanii.

2.1.2 Uwarunkowania

Realizacja wojewódzkiego programu profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych, a także gminnych programów, odbywała i odbywa się w sytuacji warunkowanej wieloma czynnikami, z których część pozostaje poza sferą realnego oddziaływania samorządów. Dotyczy to na przykład nowo wprowadzanych przepisów prawnych, zmian w branży hurtowego obrotu napojami alkoholowymi i wynikających z nich wysokości dochodów budżetu województwa, czy też zmian profilu i oczekiwań pacjentów leczenia odwykowego. Największe wyzwania wynikają z wciąż trwającej pandemii COVID-19. Miała ona w 2020 r. wpływ na ograniczenie działań samorządów w zakresie profilaktyki i rozwiązywania problemów uzależnień, co zostało wcześniej wskazane podczas omawiania wyników badań aktywności profilaktycznej gmin województwa opolskiego w 2020 r. zrealizowanych w ramach Programu PiRPA.

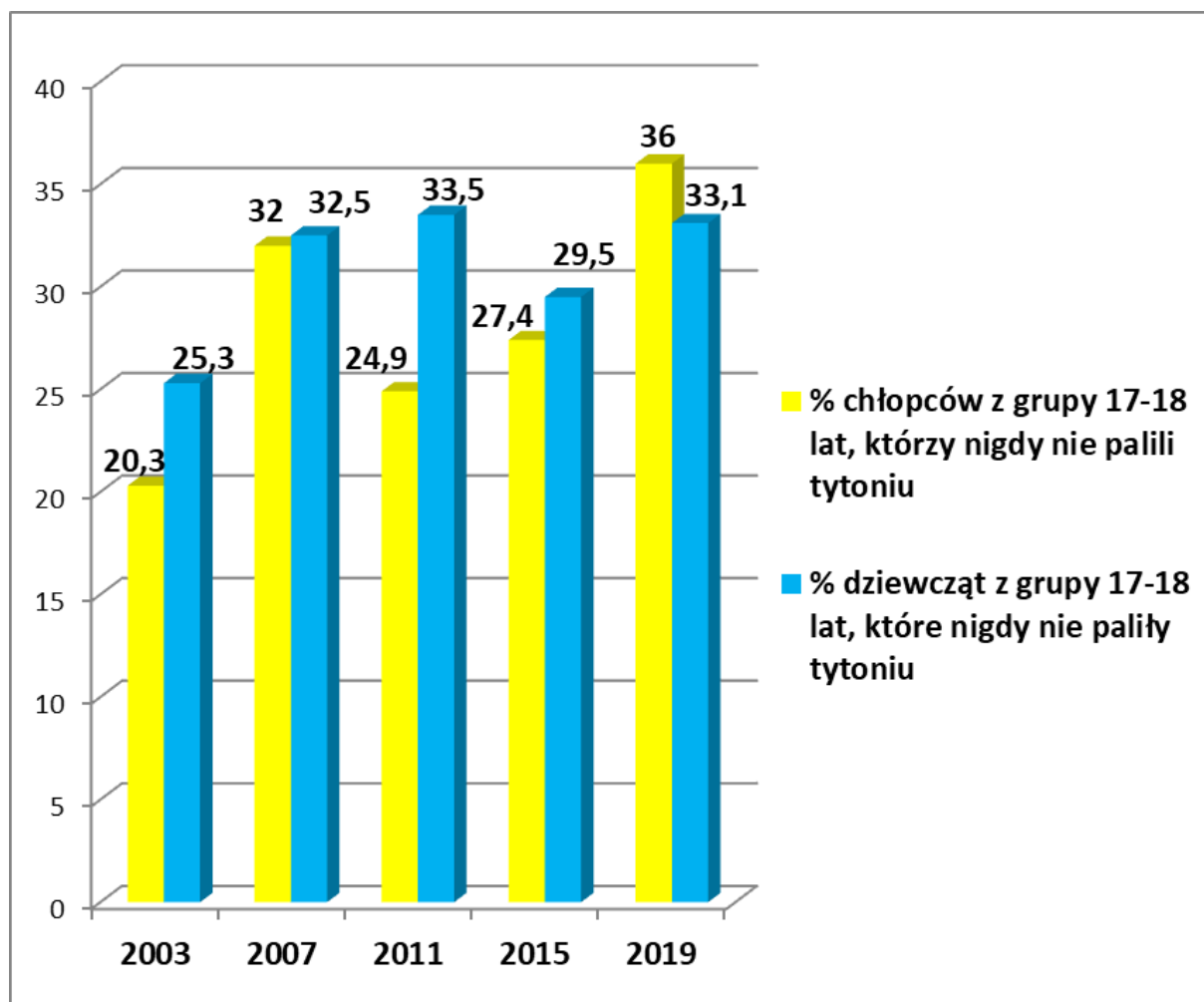
Podobnie jak w przypadku Programu PN poniżej zostaną przedstawione wybrane wyniki ogólnopolskich badań ESPAD z 2019 r. – w tym przypadku odnoszące się do problematyki alkoholowej, a także tytoniowej.

Wykres 23. Nieużywanie tytoniu przez chłopców i dziewczęta z młodziej grupy wiekowej (15-16 lat) w Polsce w latach 2003-2019 w %.

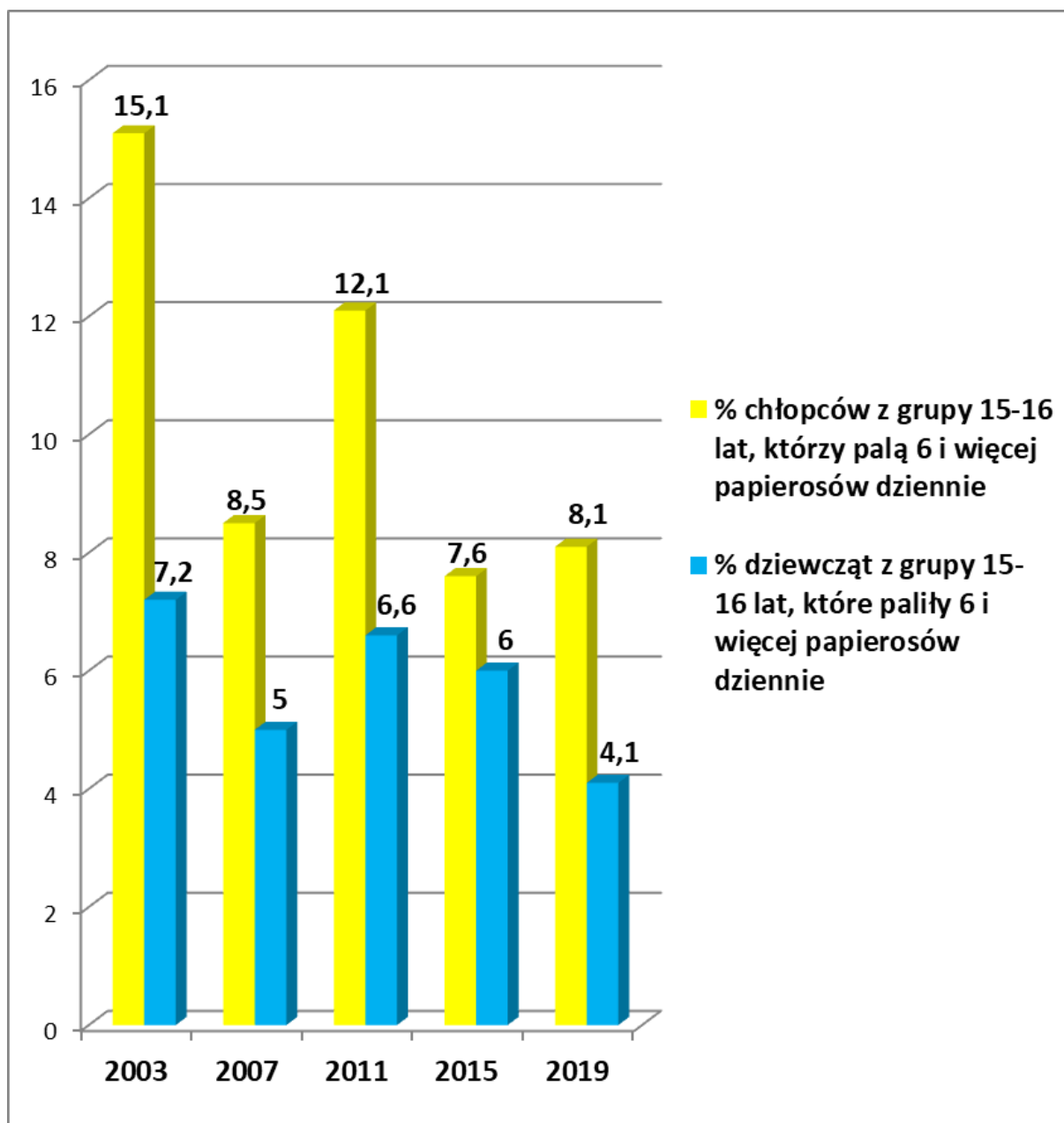
Źródło: Na podstawie badań „Europejski program badań ankietowych w szkołach na temat używania alkoholu i narkotyków (ESPAD). Badania ogólnopolskie przeprowadzone przez Instytut Psychiatrii i Neurologii w Warszawie w latach 2003 - 2019 r.

Wykres 24. Nieużywanie tytoniu przez chłopców i dziewczęta ze starszej grupy wiekowej (17-18 lat) w Polsce w latach 2003-2019 w %.

Źródło: Na podstawie badań „Europejski program badań ankietowych w szkołach na temat używania alkoholu i narkotyków (ESPAD). Badania ogólnopolskie przeprowadzone przez Instytut Psychiatrii i Neurologii w Warszawie w latach 2003 - 2019 r.

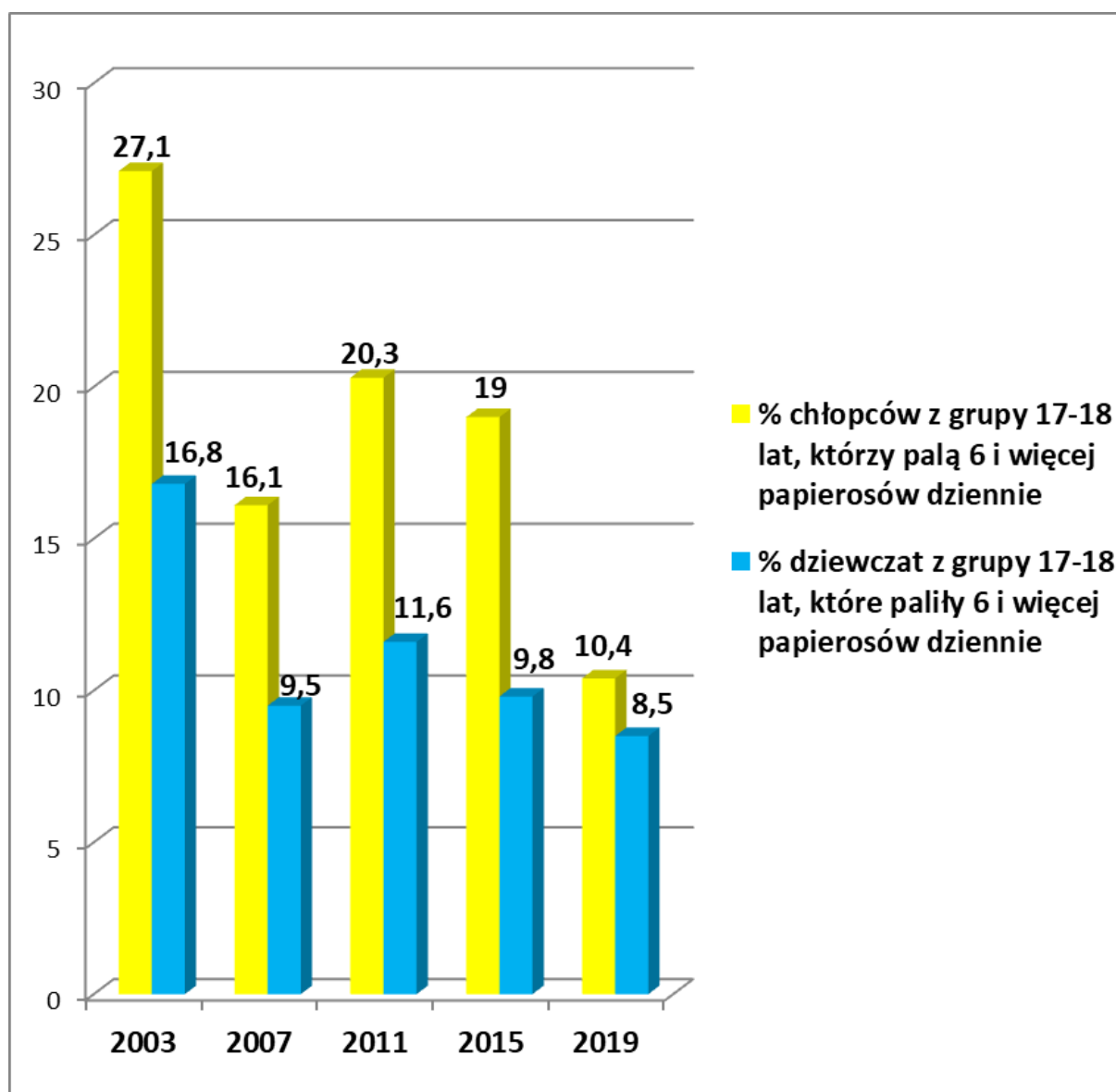
Wykres 25. Palący 6 i więcej papierosów dziennie chłopcy i dziewczęta z młodszej grupy wiekowej (15-16 lat) w Polsce w latach 2003-2019 w %.

Źródło: Na podstawie badań „Europejski program badań ankietowych w szkołach na temat używania alkoholu i narkotyków (ESPAD). Badania ogólnopolskie przeprowadzone przez Instytut Psychiatrii i Neurologii w Warszawie w latach 2003 - 2019 r.

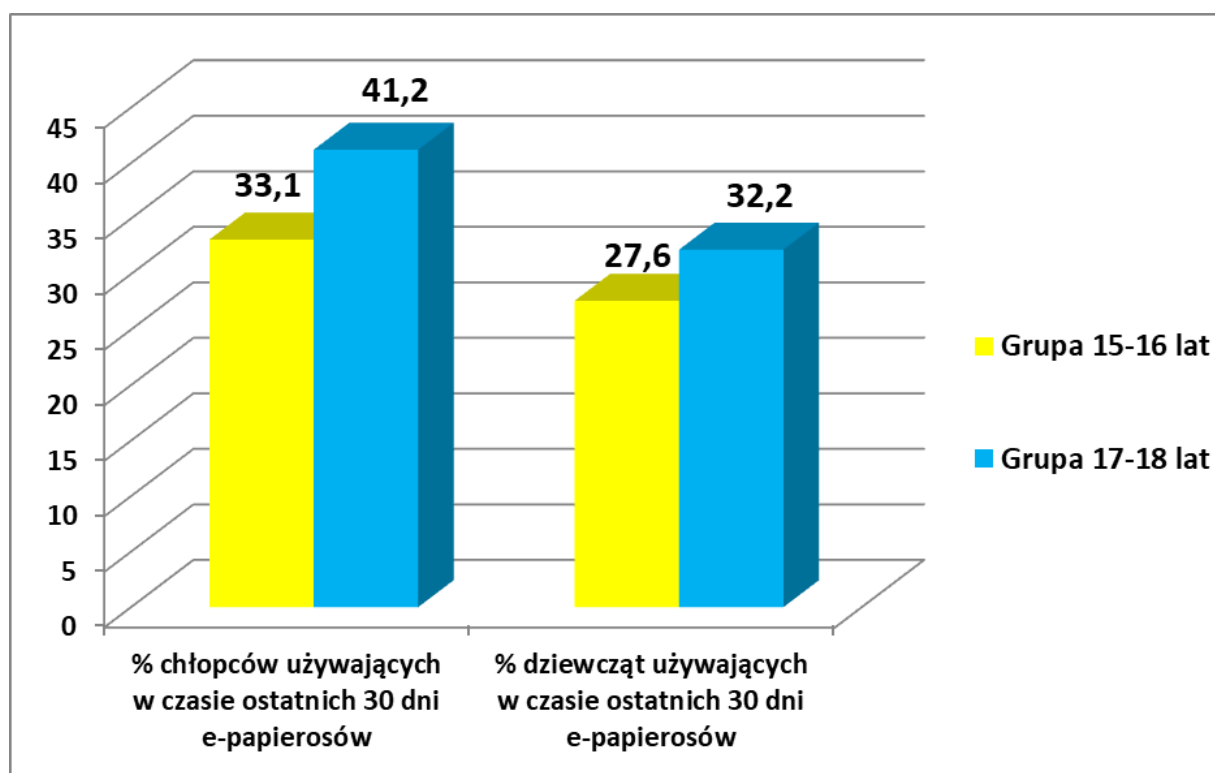

Wykres 26. Palący 6 i więcej papierosów dziennie chłopcy i dziewczęta ze starszej grupy wiekowej (17-18 lat) w Polsce w latach 2003-2019 w %.

Źródło: Na podstawie badań „Europejski program badań ankietowych w szkołach na temat używania alkoholu i narkotyków (ESPAD). Badania ogólnopolskie przeprowadzone przez Instytut Psychiatrii i Neurologii w Warszawie w latach 2003 - 2019 r.

Wykres 27. Używanie e-papierosów w ciągu 30 dni przed badaniem przez chłopców i dziewczęta w obu grupach wiekowych w Polsce w 2019 r. w %.

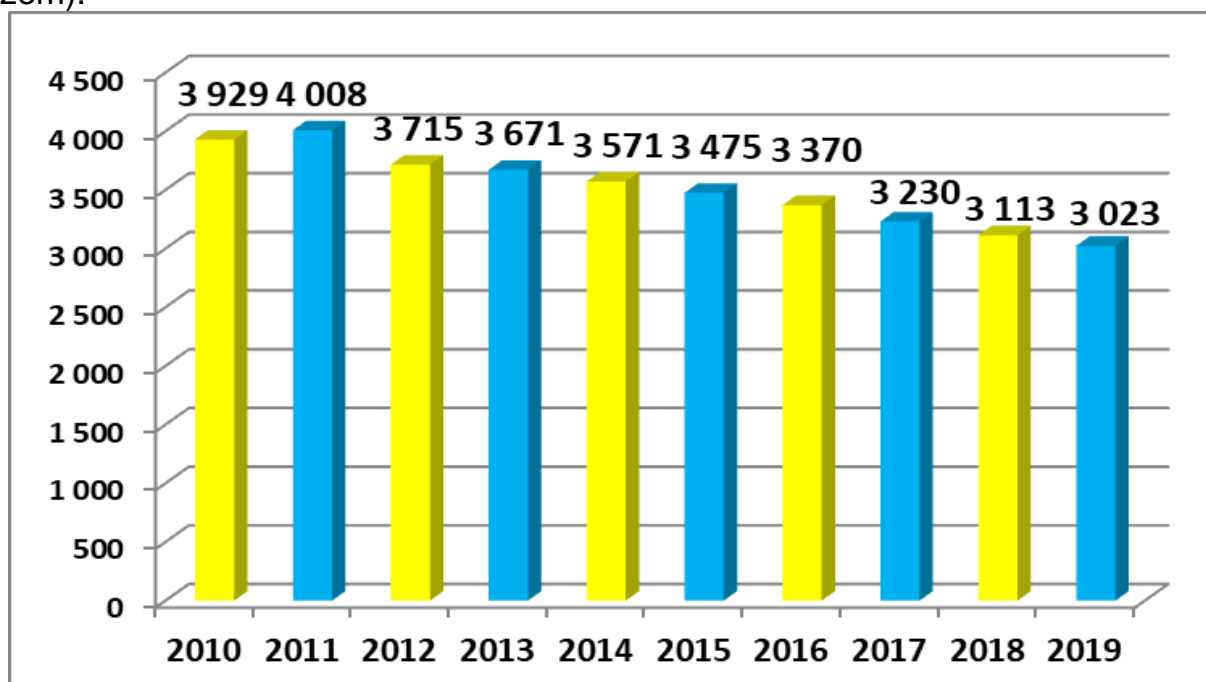

Źródło: Na podstawie badań „Europejski program badań ankietowych w szkołach na temat używania alkoholu i narkotyków (ESPAD). Badania ogólnopolskie przeprowadzone przez Instytut Psychiatrii i Neurologii w Warszawie w 2019 r.

Odnośnie problematyki tytoniowej, zaprezentowane dane wskazują na tendencje spadkowe lub incydentalne niewielkie wzrosty używania papierosów. Wciąż jednak odsetki dotyczące używania papierosów przez nastoletnią młodzież są spore i wskazują na poważne ryzyko wystąpienia w późniejszym wieku różnego rodzaju problemów zdrowotnych. Nowym nie do końca rozpoznanym, między innymi pod względem konsekwencji zdrowotnych zjawiskiem jest używanie e-papierosów.

W przypadku województwa opolskiego od 2012 r. mamy do czynienia z pozytywnym trendem polegającym na zmniejszaniu się liczby punktów sprzedaży napojów alkoholowych. Według ustawy o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi w gestii rad gmin pozostają decyzje wpływające de facto na liczbę punktów sprzedaży napojów alkoholowych. Jest to ważne, bowiem liczba punktów sprzedaży wpływa na spożycie napojów alkoholowych - im więcej punktów, tym większe jest spożycie.

Wykres 28. Liczba punktów sprzedaży napojów alkoholowych na terenie województwa opolskiego w latach 2010 – 2019 (sklepy i lokale gastronomiczne razem).

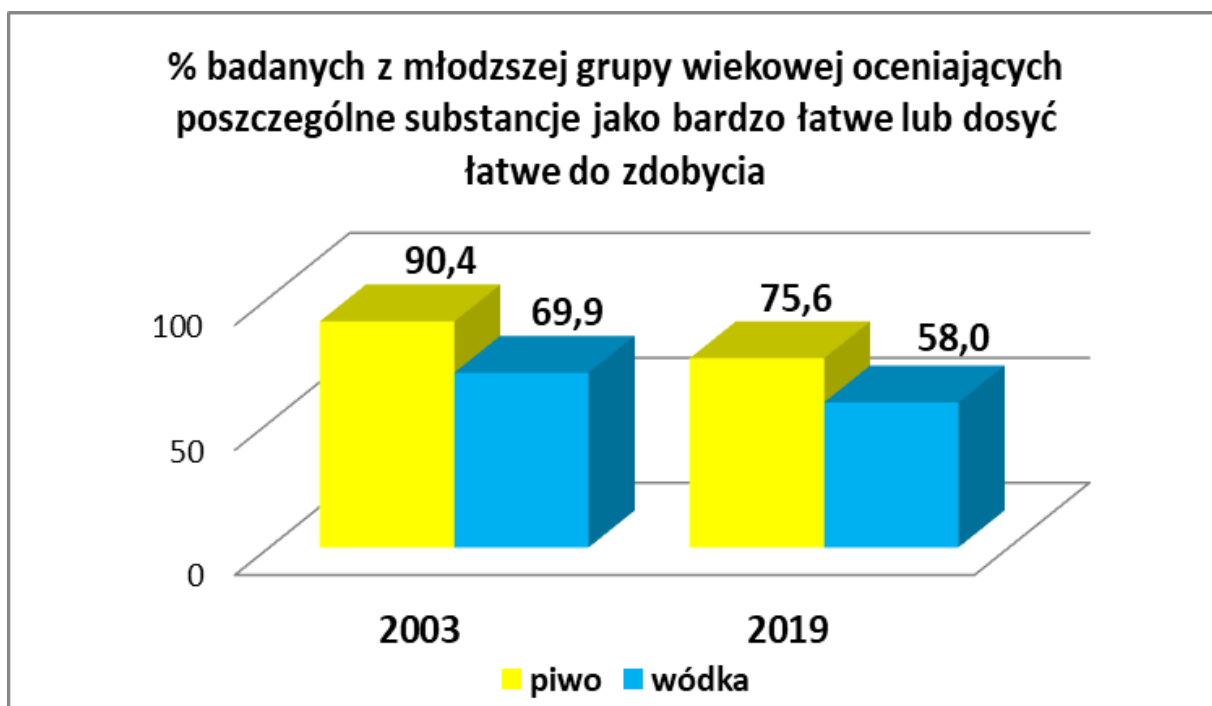

Źródło : dane PARPA, ścieżka dostępu : www.parpa.pl – Badania i informacje statystyczne – Statystyki – PARPA G1 Profilaktyka i rozwiązywanie problemów alkoholowych w Polsce w samorządach gminnych w 2010 roku (i dalsze lata). Link <http://www.parpa.pl/index.php/badania-i-informacje-statystyczne/statystyki> (i dalej). Data pobrania 5.02.2021 r.

Realizowane we wcześniejszych latach badania młodzieży⁵ wskazywały na wyraźne pozytywne trendy dotyczące zakupów napojów alkoholowych przez młodzież w wieku 15-16 lat. Badania zrealizowane w 2011 r. oraz w 2015 r. wykazały w tym zakresie spadki zakupów bardzo ważne z profilaktycznego punktu widzenia. Ograniczanie nieletnim dostępności do alkoholu, to jedna ze skutecznych strategii profilaktycznych. Wyniki badań wskazują, że sprzedaż napojów alkoholowych osobom nieletnim nie jest normą, czy regułą, a bariery w dostępie nieletnich do alkoholu są coraz powszechniejsze, niezależnie od tego, że przypadki sprzedaży napojów alkoholowych nieletnim w ogóle nie powinny mieć miejsca. Na sytuację w tym zakresie wskazują również przedstawiona niżej kwestia oceny przez badaną młodzież dostępności napojów alkoholowych w ogólnopolskich baniach ESPAD w 2019 r.

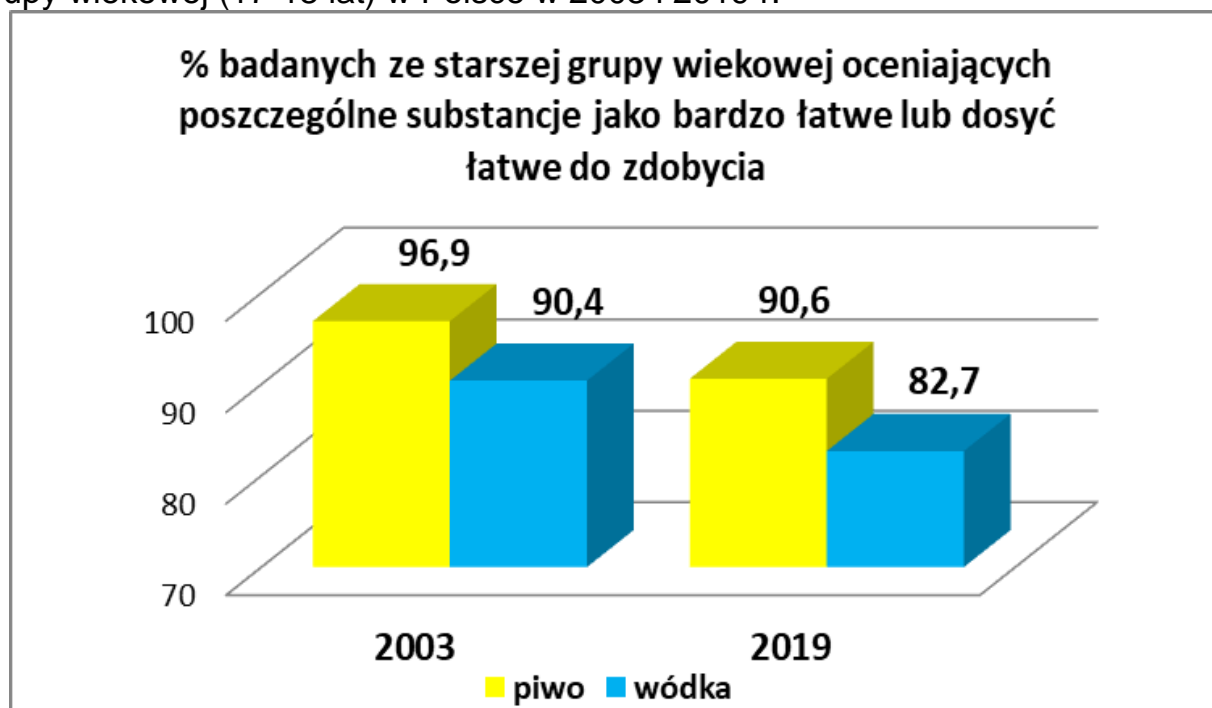
⁵Wyniki badań Sierosławski Janusz, *Używanie alkoholu i narkotyków przez młodzież szkolną. Raport z badań ankietowych zrealizowanych w województwie opolskim w 2011 r. Europejski program badań ankietowych w szkołach ESPAD*, Instytut Psychiatrii i Neurologii, Warszawa 2011 r., badanie sfinansowane przez Samorząd Województwa Opolskiego; wyniki badań Sierosławski Janusz, *Europejski program badań ankietowych w szkołach na temat używania alkoholu i narkotyków (ESPAD). Badania w województwie opolskim 2015. ESPAD*, Instytut Psychiatrii i Neurologii w Warszawie, badanie finansowane przez Samorząd Województwa Opolskiego – w tekście jako badania ESPAD.

Wykres 29. Ocena dostępności napojów alkoholowych wśród badanych z młodszej grupy wiekowej (15-16 lat) w Polsce w 2003 i 2019 r.

Źródło: Na podstawie badań „Europejski program badań ankietowych w szkołach na temat używania alkoholu i narkotyków (ESPAD). Badania ogólnopolskie przeprowadzone przez Instytut Psychiatrii i Neurologii w Warszawie w 2003 i 2019 r.

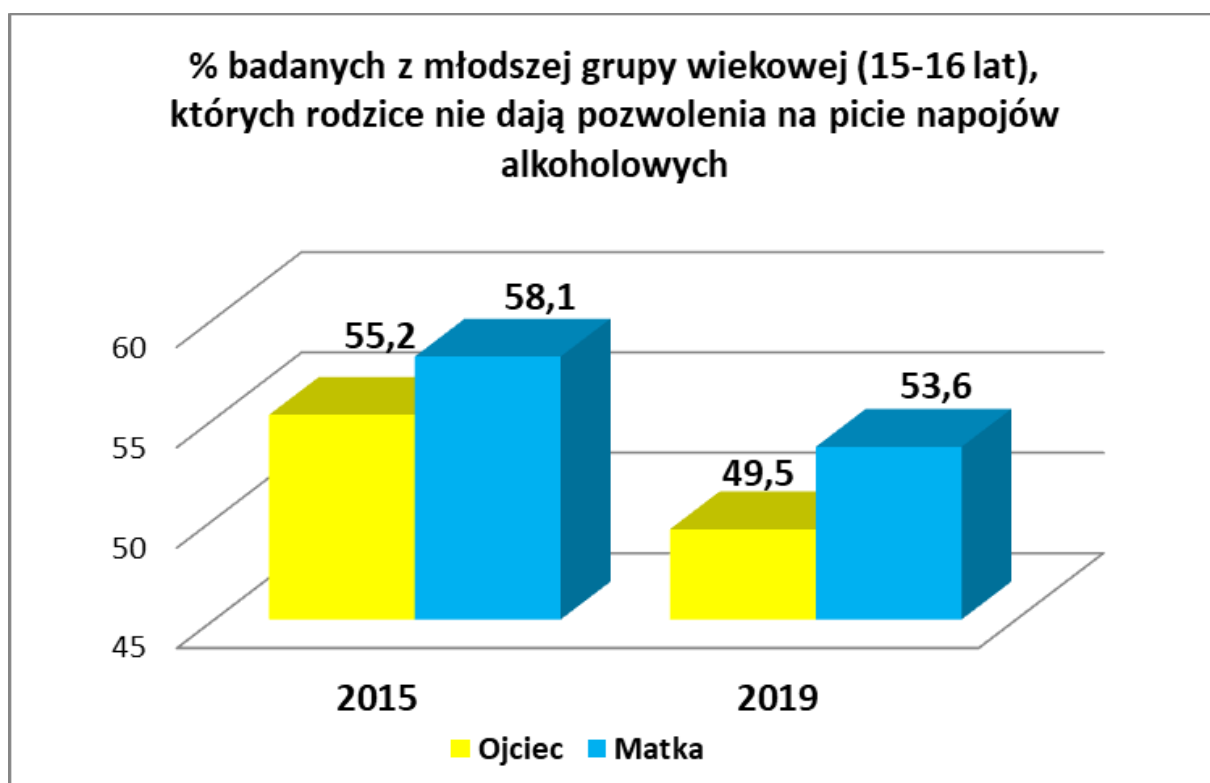
Wykres 30. Ocena dostępności napojów alkoholowych wśród badanych ze starszej grupy wiekowej (17-18 lat) w Polsce w 2003 i 2019 r.

Źródło: Na podstawie badań „Europejski program badań ankietowych w szkołach na temat używania alkoholu i narkotyków (ESPAD). Badania ogólnopolskie przeprowadzone przez Instytut Psychiatrii i Neurologii w Warszawie w 2003 i 2019 r.

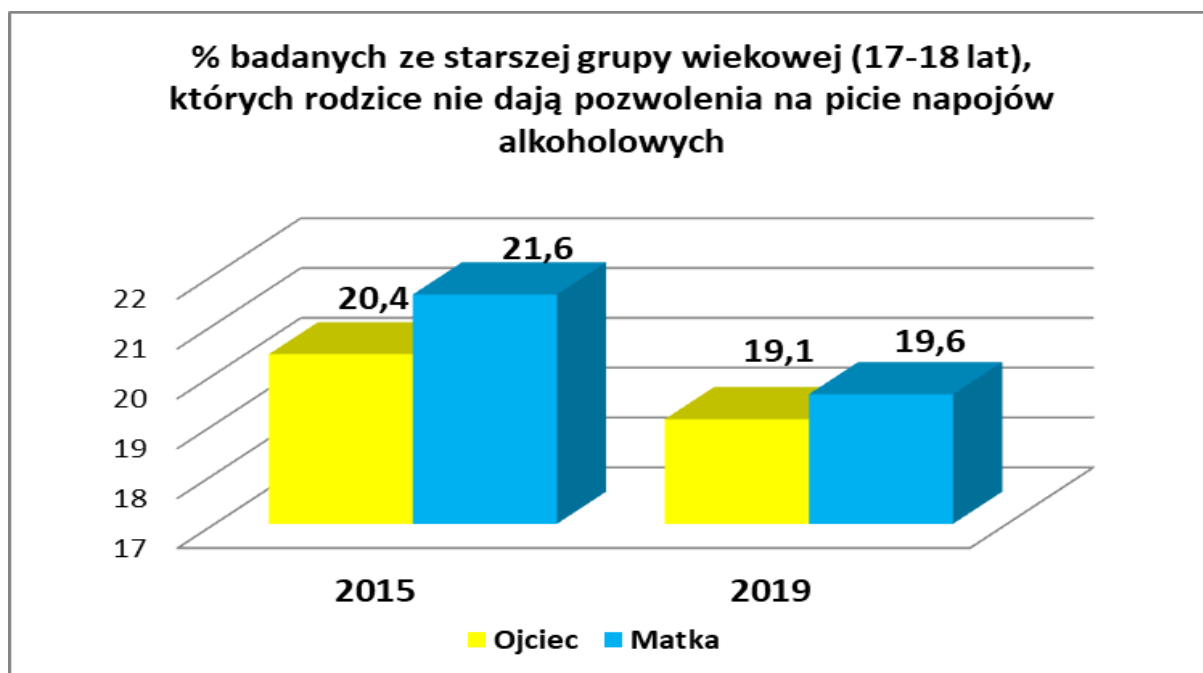
Jak wskazują badania młodzieży ESPAD zrealizowane w 2015 r. mamy do czynienia z bardzo niekorzystnym dla profilaktyki zjawiskiem, które należy do obszaru destrukcji ról rodzicielskich, a konkretnie polega z jednej strony na przyzwalaniu rodziców na picie napojów alkoholowych przez młodzież, a z drugiej na nie stawianiu jasnych zakazów w tym zakresie. Przyzwalające odnośnie alkoholu postawy i zachowania rodziców mają bardzo destrukcyjny wpływ na zachowania dorastających dzieci oraz na skuteczność działań profilaktycznych. Proalkoholowe postawy i zachowania rodziców stanowią jedno z najpoważniejszych wyzwań dla profilaktyki, wiążą się bowiem z modelowaniem postaw i zachowań młodych ludzi. Niekorzystny trend w tym zakresie został potwierdzony przez wyniki ogólnopolskich badań ESPAD w 2019 r.

Wykres 31. Brak zezwolenia na spożycie napojów alkoholowych przez rodziców badanych z młodziej grupy wiekowej (15-16 lat) w Polsce w %.

Źródło: Na podstawie badań „Europejski program badań ankietowych w szkołach na temat używania alkoholu i narkotyków (ESPAD). Badania ogólnopolskie przeprowadzone przez Instytut Psychiatrii i Neurologii w Warszawie w 2015 i 2019 r.

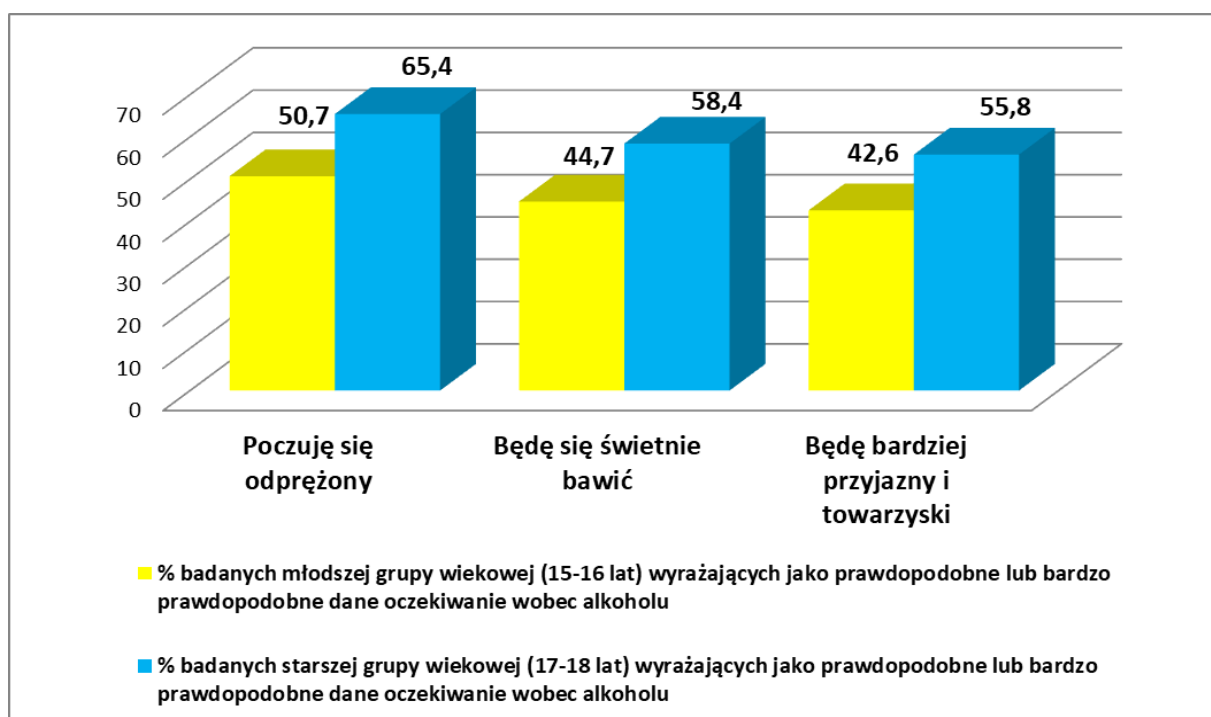
Wykres 32. Brak zezwolenia na spożycie napojów alkoholowych przez rodziców badanych ze starszej grupy wiekowej (17-18 lat) w Polsce w %.

Źródło: Na podstawie badań „Europejski program badań ankietowych w szkołach na temat używania alkoholu i narkotyków (ESPAD). Badania ogólnopolskie przeprowadzone przez Instytut Psychiatrii i Neurologii w Warszawie w 2015 i 2019 r.

Podobnie jak w przypadku używania narkotyków poważnym wyzwaniem dla profilaktyki są pozytywne oczekiwania młodzieży wobec alkoholu.

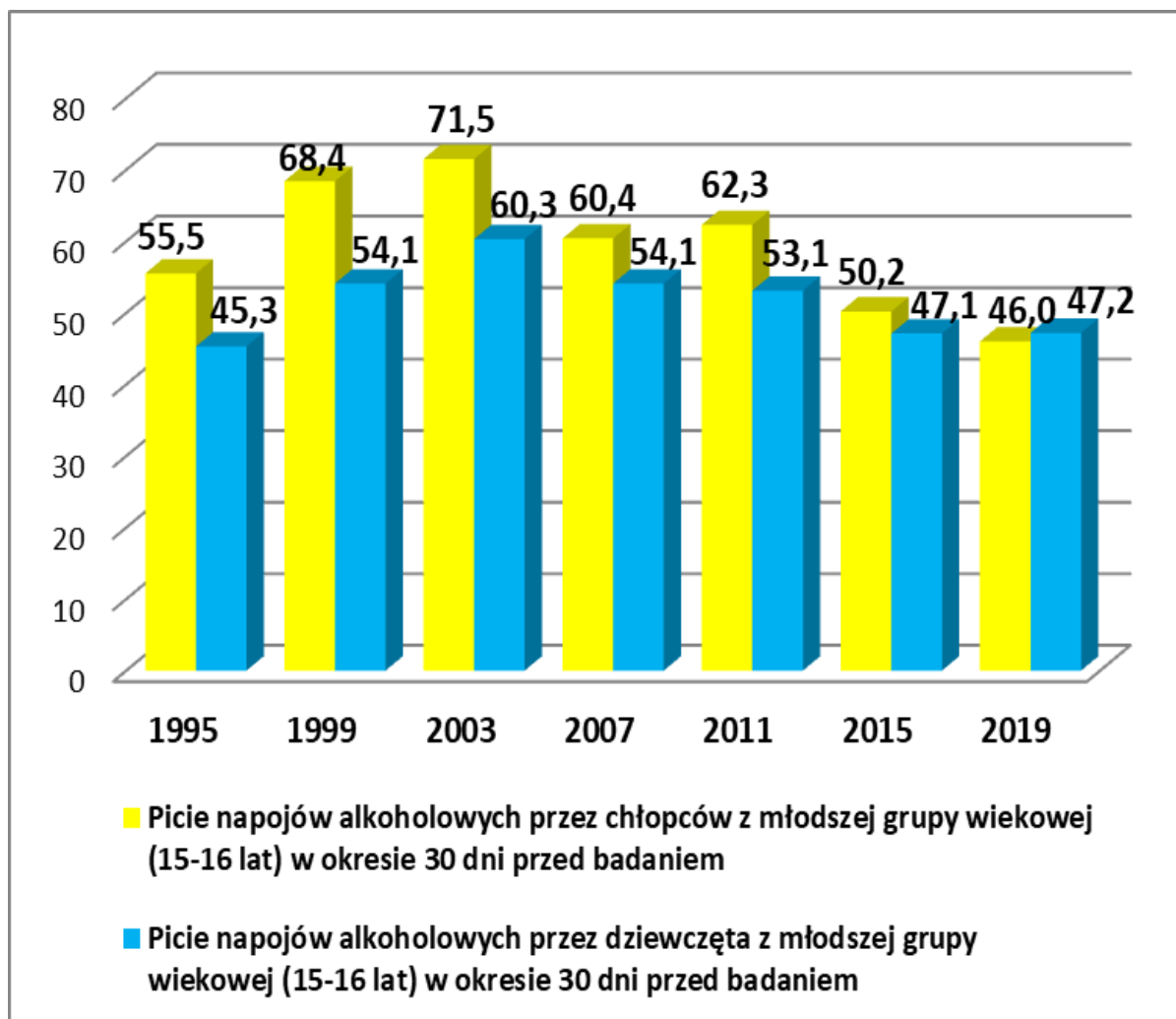
Wykres 33. Najczęściej wyrażane oczekiwania wobec alkoholu wśród badanych z obu grup wiekowych w 2019 r. w Polsce w %.

Źródło: Na podstawie badań „Europejski program badań ankietowych w szkołach na temat używania alkoholu i narkotyków (ESPAD). Badania ogólnopolskie przeprowadzone przez Instytut Psychiatrii i Neurologii w Warszawie w 2019 r.

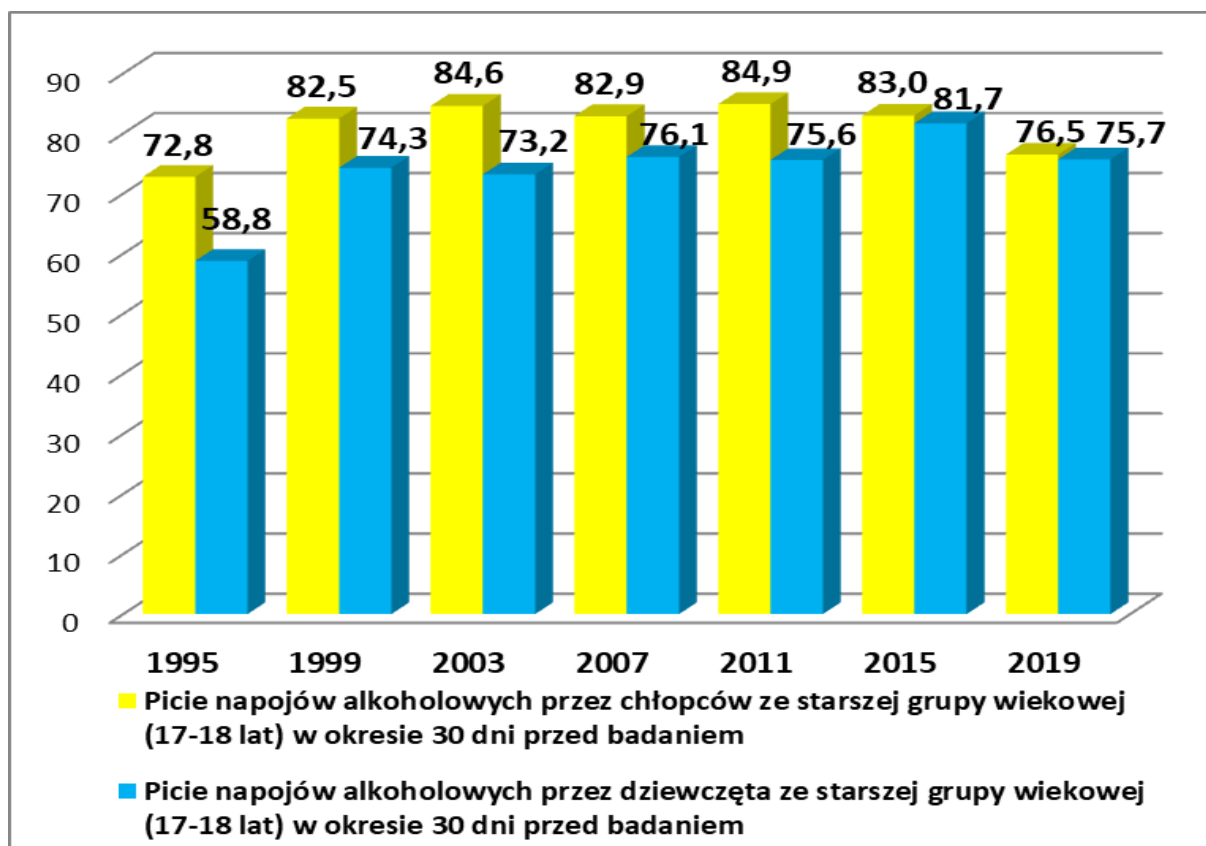
Kolejne prezentowane wykresy ilustrują różne kwestie dotyczące używania napojów alkoholowych przez młodzież w Polsce na podstawie badań z 2019 r.

Wykres 34. Picie napojów alkoholowych w Polsce w okresie 30 dni przed badaniem przez chłopców i dziewczęta z młodziej grupy wiekowej (15-16 lat) w latach 1995 – 2019 w %.

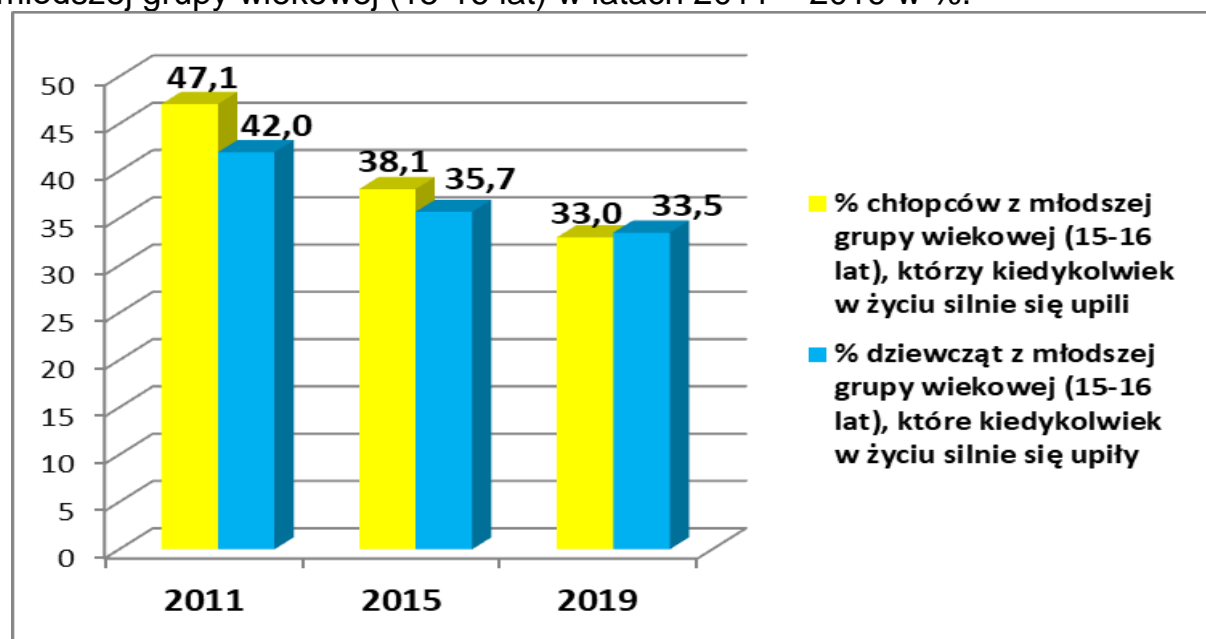
Źródło: Na podstawie badań „Europejski program badań ankietowych w szkołach na temat używania alkoholu i narkotyków (ESPAD). Badania ogólnopolskie przeprowadzone przez Instytut Psychiatrii i Neurologii w Warszawie w latach 1995 – 2019.

Wykres 35. Picie napojów alkoholowych w Polsce, w okresie 30 dni przed badaniem przez chłopców i dziewczęta ze starszej grupy wiekowej (17-18 lat) w latach 1995 – 2019 w %.

Źródło: Na podstawie badań „Europejski program badań ankietowych w szkołach na temat używania alkoholu i narkotyków (ESPAD). Badania ogólnopolskie przeprowadzone przez Instytut Psychiatrii i Neurologii w Warszawie w latach 1995 - 2019 r.

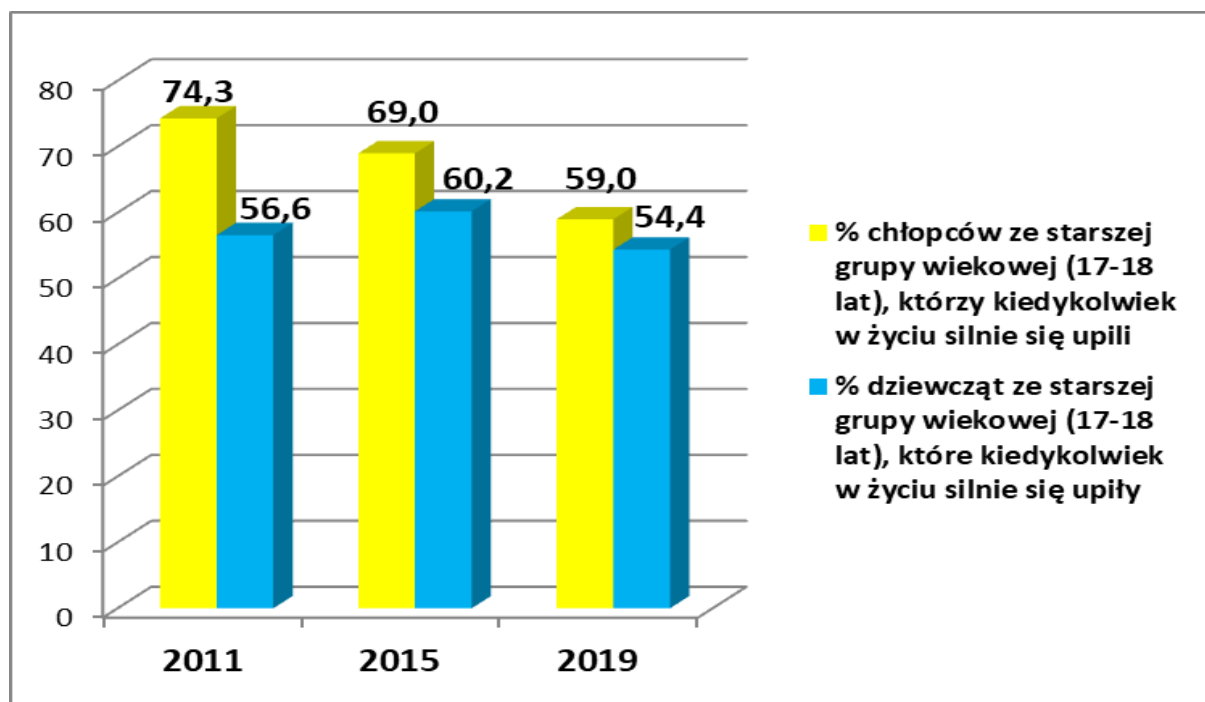
Wykres 36. Silne upicie się kiedykolwiek w życiu przez chłopców i dziewczęta z młodziej grupy wiekowej (15-16 lat) w latach 2011 – 2019 w %.

Źródło: Na podstawie badań „Europejski program badań ankietowych w szkołach na temat używania alkoholu i narkotyków (ESPAD). Badania ogólnopolskie przeprowadzone przez Instytut Psychiatrii i Neurologii w Warszawie w latach 2011 - 2019 r.

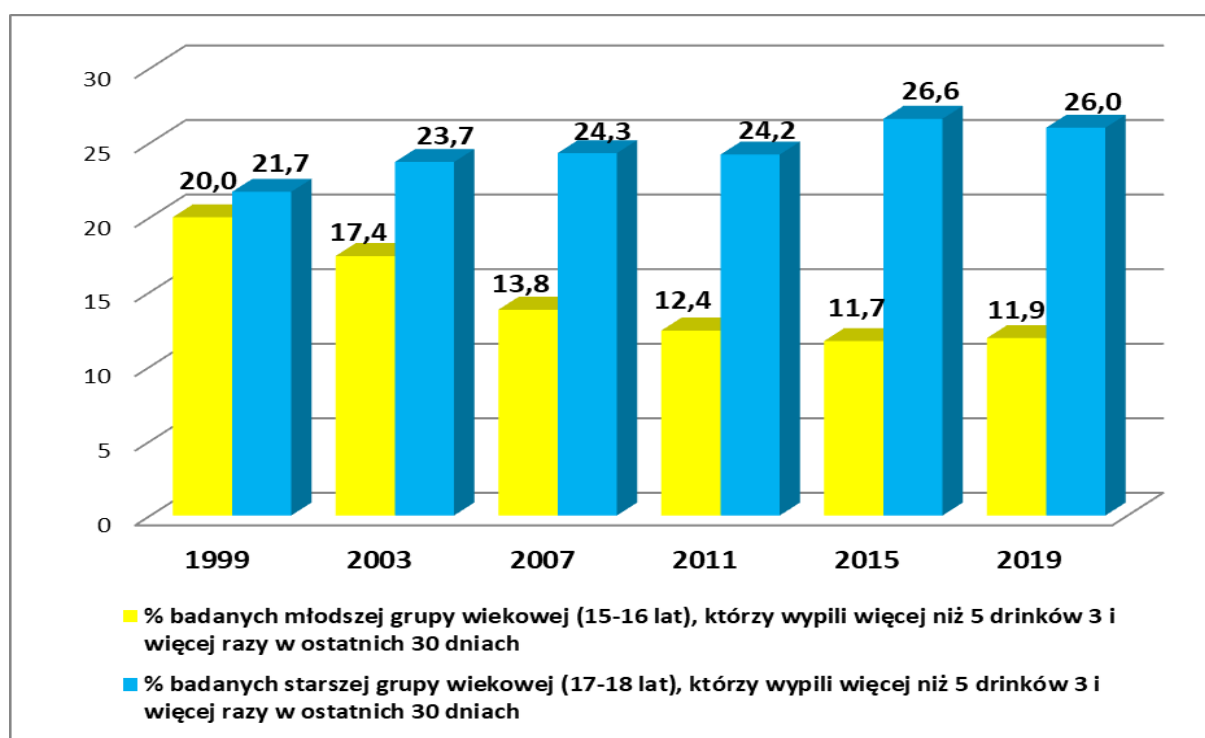

Wykres 37. Silne upicie się kiedykolwiek w życiu przez chłopców i dziewczęta ze starszej grupy wiekowej (17-18 lat) w latach 2011 – 2019 w %.

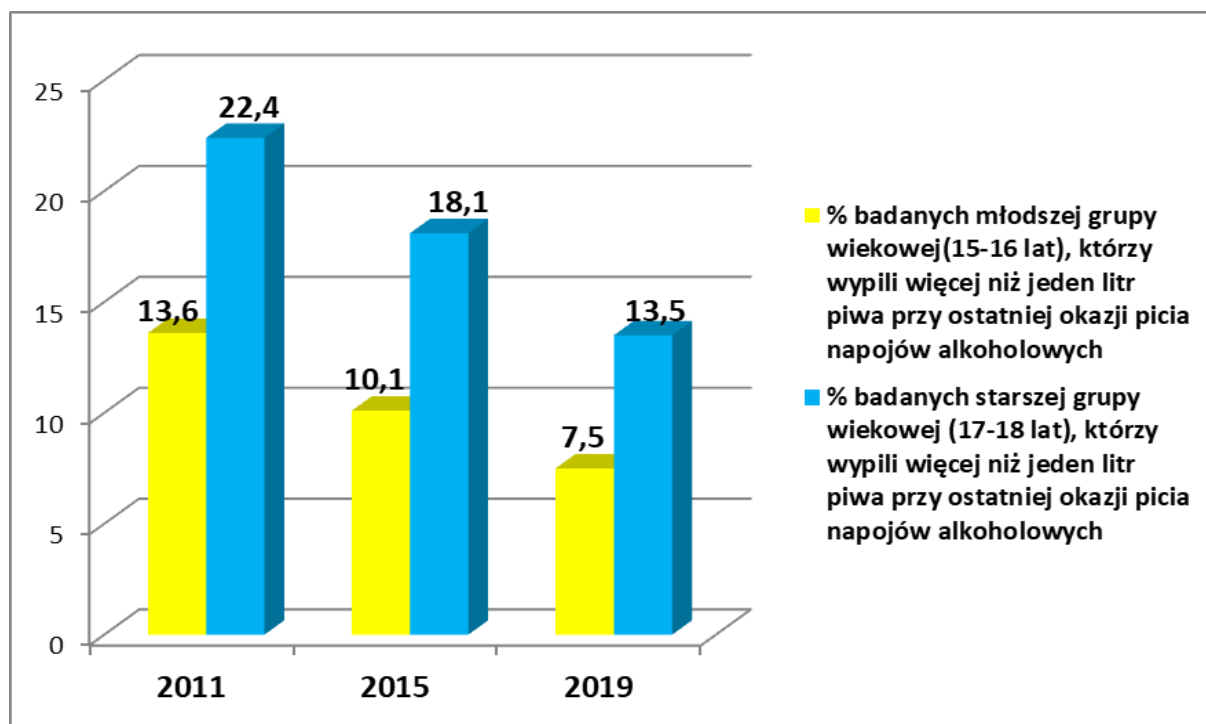
Źródło: Na podstawie badań „Europejski program badań ankietowych w szkołach na temat używania alkoholu i narkotyków (ESPAD). Badania ogólnopolskie przeprowadzone przez Instytut Psychiatrii i Neurologii w Warszawie w latach 2011 - 2019 r.

Wykres 38. Nadmierne picie (wypicie więcej niż 5 drinków) 3 i więcej razy w ciągu ostatnich 30 dni przed badaniem w obu badanych grupach wiekowych w latach 1999 – 2019 w %.

Źródło: Na podstawie badań „Europejski program badań ankietowych w szkołach na temat używania alkoholu i narkotyków (ESPAD). Badania ogólnopolskie przeprowadzone przez Instytut Psychiatrii i Neurologii w Warszawie w latach 1999 - 2019 r.

Wykres 39. Wielkość spożycia piwa przy ostatniej okazji picia napojów alkoholowych w obu badanych grupach wiekowych w latach 2011-2019 w Polsce w %.

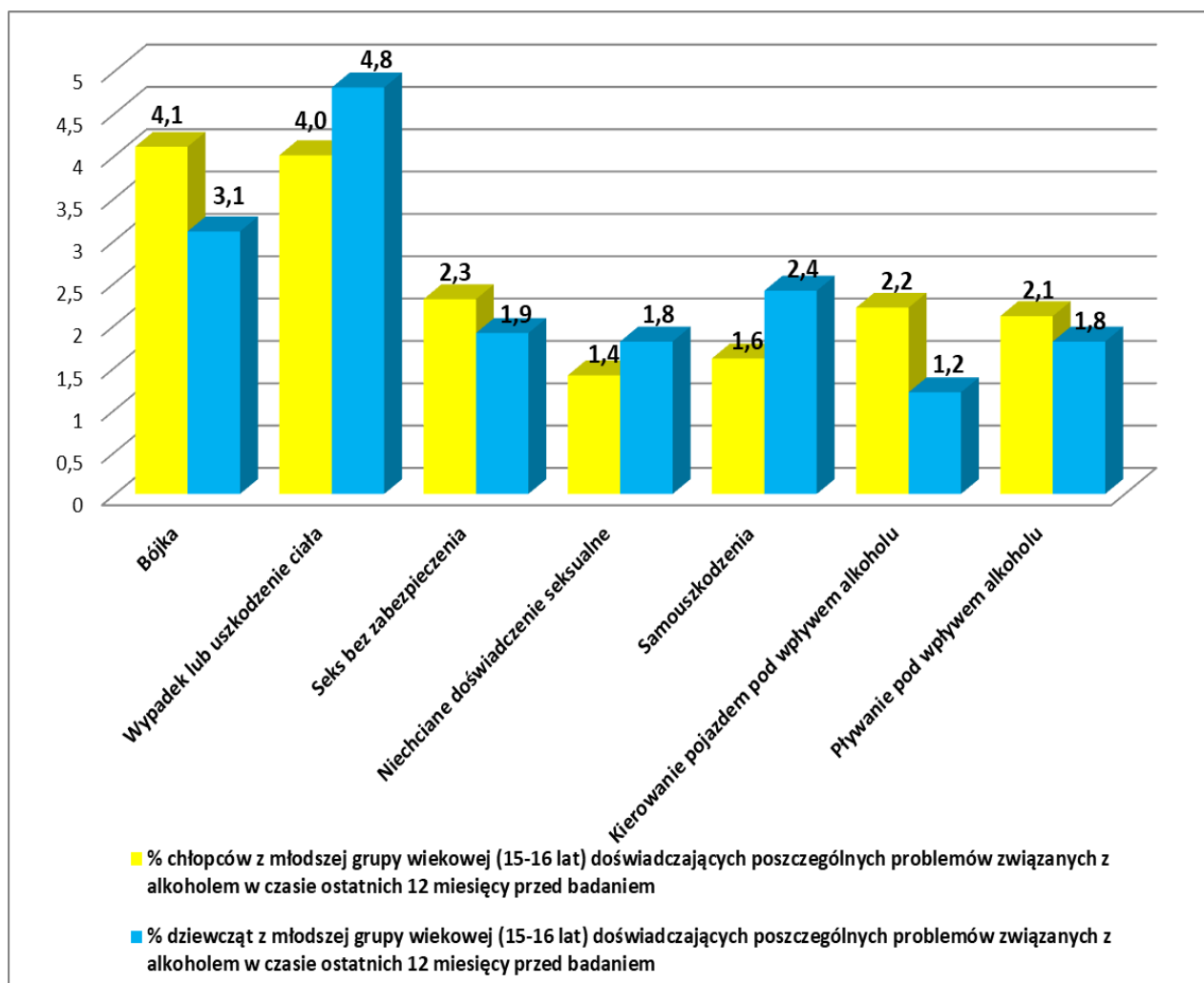

Źródło: Na podstawie badań „Europejski program badań ankietowych w szkołach na temat używania alkoholu i narkotyków (ESPAD). Badania ogólnopolskie przeprowadzone przez Instytut Psychiatrii i Neurologii w Warszawie w latach 1999 - 2019 r.

Zaprezentowane w wykresach dane odnoszące się do problematyki alkoholowej odnośnie lat 2015 i 2019 wskazują na pozytywne tendencje spadkowe lub - w nieco mniejszym stopniu - na stabilizację. Są jednak podstawy do niepokoju wynikają one np. z utrzymujących się odsetków nadmiernego picia wskazanych w wykresie 38.

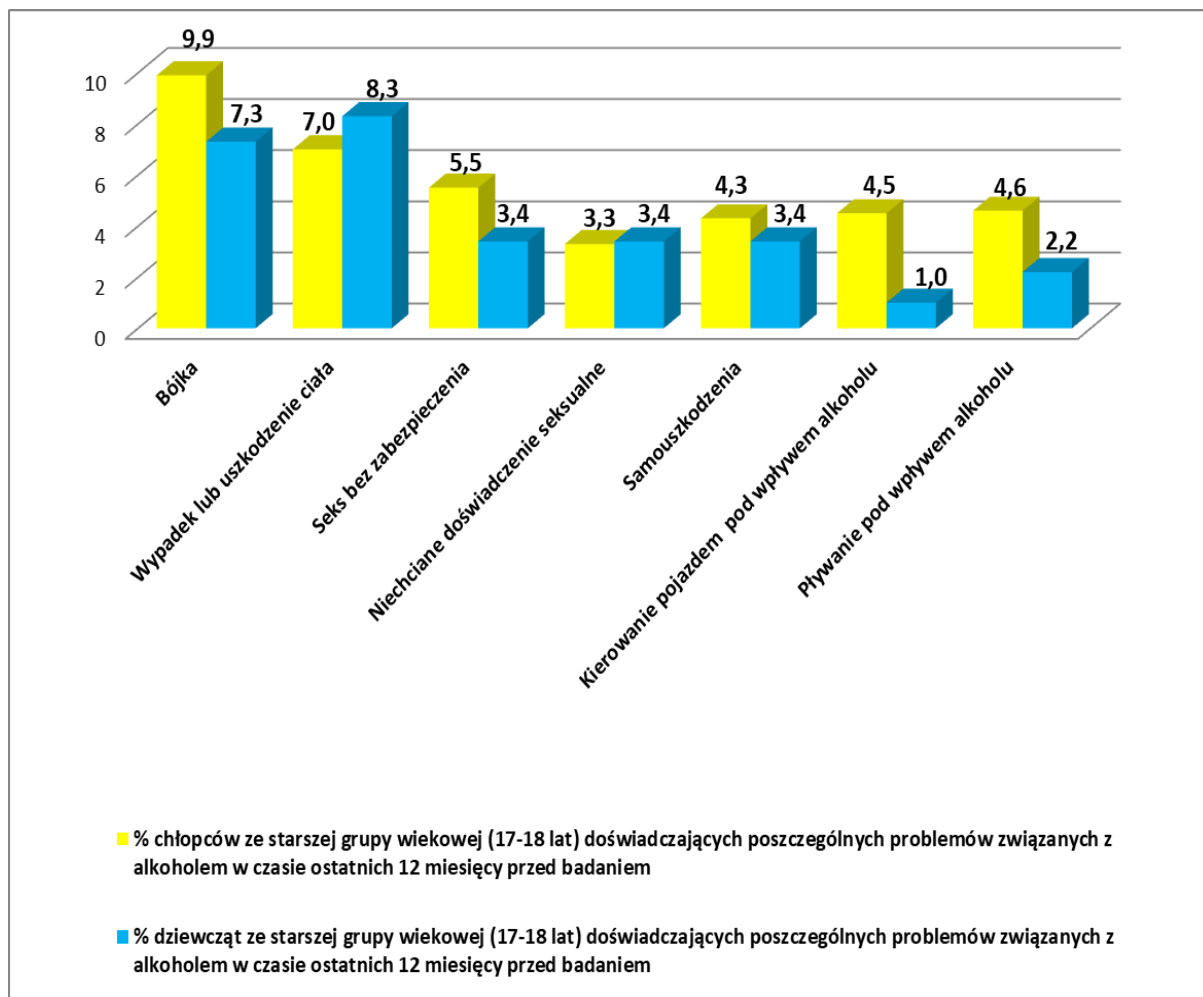
Ostatnie dwa wykresy odnoszące się do wyników ogólnopolskich badań ESPAD z 2019 r. dotyczą problemów młodzieży związanych z piciem napojów alkoholowych.

Wykres 40. Doświadczenia poszczególnych problemów związanych z pićm napojów alkoholowych w ciągu ostatnich 12 miesięcy przed badaniem u chłopców i dziewcząt z młodziej grupy wiekowej (15-16 lat) w 2019 r. w Polsce w %.

Źródło: Na podstawie badań „Europejski program badań ankietowych w szkołach na temat używania alkoholu i narkotyków (ESPAD). Badania ogólnopolskie przeprowadzone przez Instytut Psychiatrii i Neurologii w Warszawie w 2019 r.

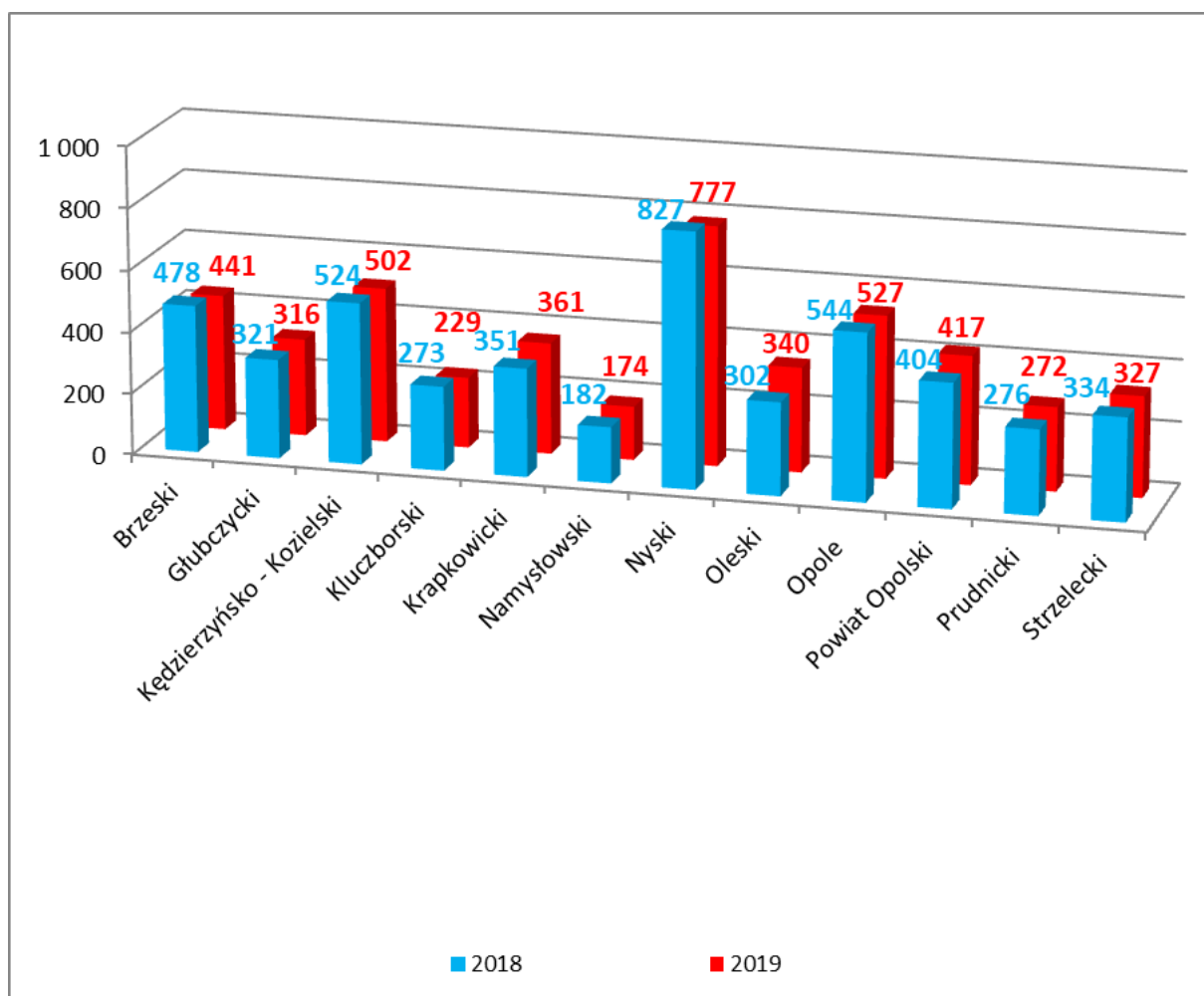
Wykres 41. Doświadczenia poszczególnych problemów związanych z pićm napojów alkoholowych w ciągu ostatnich 12 miesięcy przed badaniem u chłopców i dziewcząt ze starszej grupy wiekowej (17-18 lat) w 2019 r. w Polsce w %.

Źródło: Na podstawie badań „Europejski program badań ankietowych w szkołach na temat używania alkoholu i narkotyków (ESPAD). Badania ogólnopolskie przeprowadzone przez Instytut Psychiatrii i Neurologii w Warszawie w 2019 r.

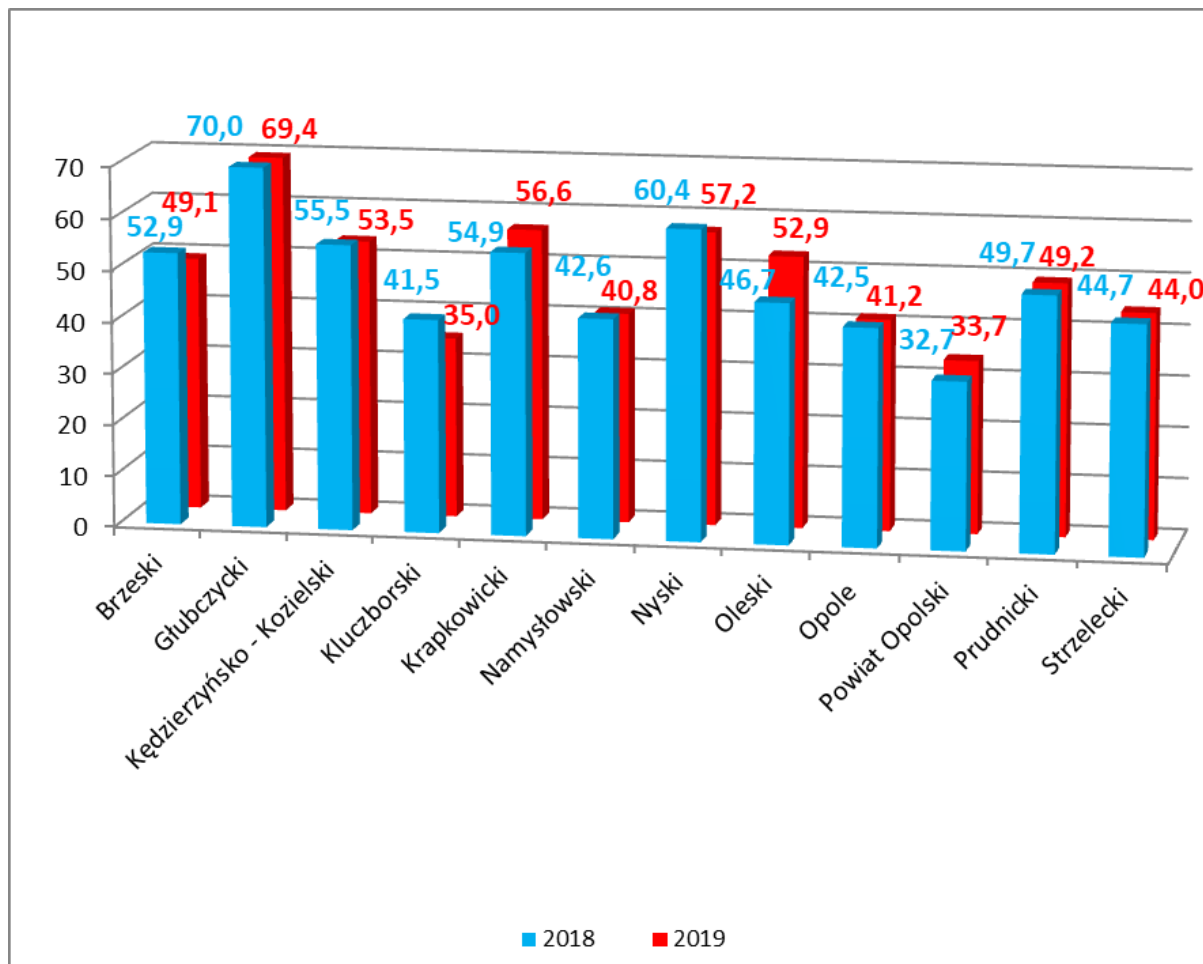
Kolejne wykresy odnoszą się do kwestii leczenia uzależnienia od alkoholu. Należy w tym miejscu wskazać, że nierzadko możemy mieć do czynienia z pacjentami uzależnionymi od wielu substancji lub od substancji i od zachowań, a w sprawozdawczości wskazuje się na substancję dominującą lub uznaną formalnie za dominującą.

Wykres 42. Mieszkańcy województwa opolskiego leczący się w lecznictwie psychiatrycznym oraz leczący się w podstawowej opiece zdrowotnej z rozpoznaniem F10 (zaburzenia psychiczne i zaburzenia zachowania spowodowane używaniem alkoholu) z podziałem na powiaty zamieszkania (jedna osoba może wystąpić w kilku rozpoznaniach) wg stanu wynikającego ze zrealizowanych świadczeń za 2018 i 2019 rok.

Źródło: dane przekazane z Opolskiego Oddziału Wojewódzkiego Narodowego Funduszu Zdrowia do Urzędu Marszałkowskiego Województwa Opolskiego pismem WSOZ.SLS.PSY.401.34.2019.OOW.2.EB z dnia 2 sierpnia 2019r. oraz pismem WSOZ.SLS.PSY.401.28.2020.OOW.2.EB z dnia 21 lipca 2020 r.

Wykres 43. Mieszkańcy województwa opolskiego leczący się w lecznictwie psychiatrycznym oraz leczący się w podstawowej opiece zdrowotnej z rozpoznaniem F10 (zaburzenia psychiczne i zaburzenia zachowania spowodowane używaniem alkoholu) na 10 tys. ludności z podziałem na powiaty zamieszkania wg stanu wynikającego ze zrealizowanych świadczeń za 2018 i 2019 rok.

Źródło: obliczenia własne w oparciu o dane przekazane z Opolskiego Oddziału Wojewódzkiego Narodowego Funduszu Zdrowia do Urzędu Marszałkowskiego Województwa Opolskiego pismem WSOZ.SLS.PSY.401.34.2019.OOW.2.EB z dnia 2 sierpnia 2019r. oraz pismem WSOZ.SLS.PSY.401.28.2020.OOW.2.EB z dnia 21 lipca 2020 r., danych Banku danych lokalnych GUS. Link http://stat.gov.pl/bdl/app/strona.html?p_name=indeks (i dalej) - data pobrania 4.02.2021 r.

2.2 Działania

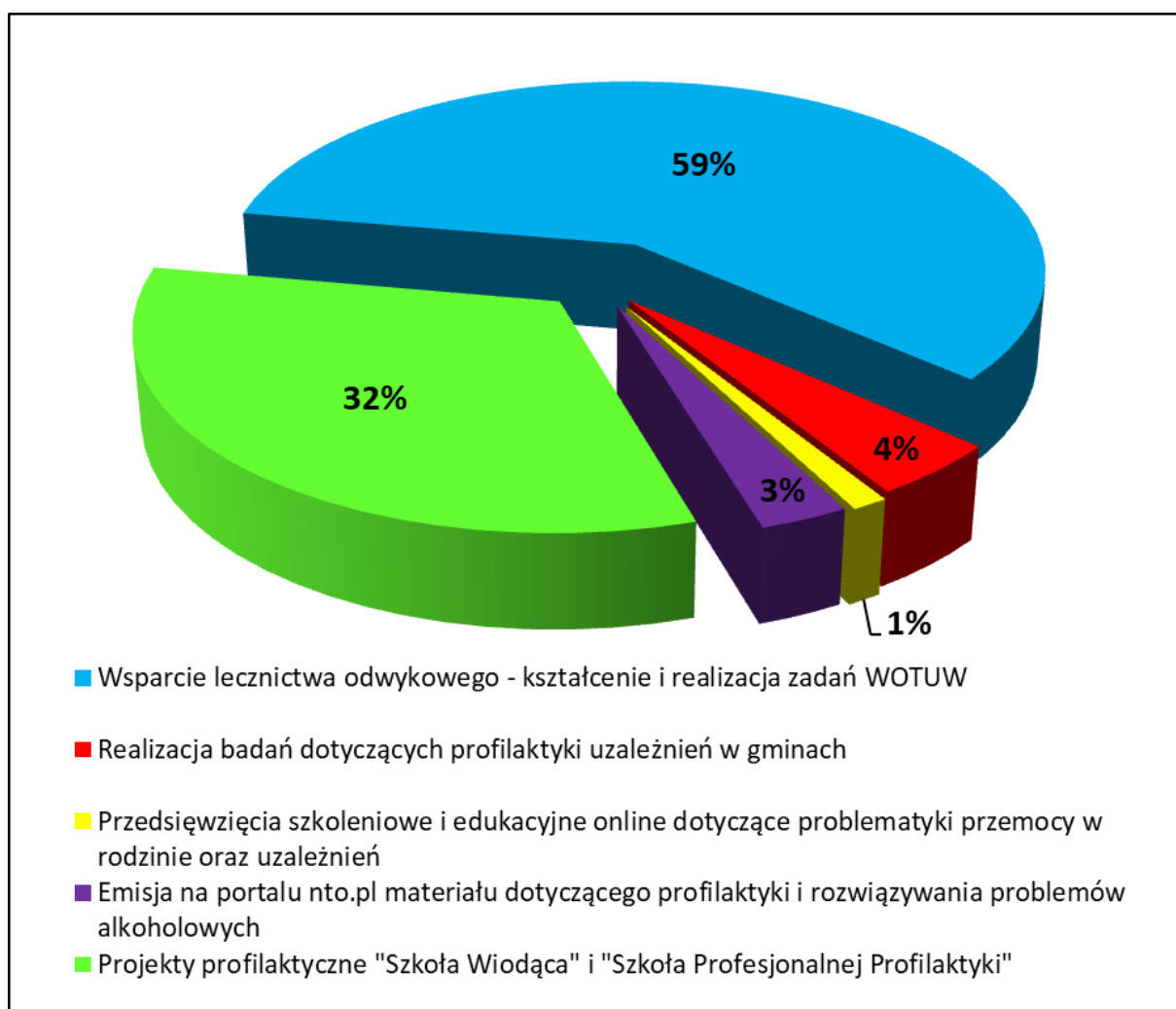
2.2.1 Wstęp

Pod względem merytorycznym realizacja zadań w obszarze problematyki alkoholowej wynika z zapisów „Wojewódzkiego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych na lata 2018-2025” [dalej : „Program PiRPA” lub „Program”] stanowiącego załącznik nr 2 do „Wojewódzkiej Strategii w Zakresie Polityki Społecznej na lata 2016-2025” przyjętej Uchwałą

Nr XIII/138/2016 Sejmiku Województwa Opolskiego z dnia 26 stycznia 2016 r. z późn.zm.

W 2020 r. na realizację Programu PiRPA wydatkowano **102.635** zł. Wydatki i zadania merytoryczne Programu PiRPA zostały podzielone w przypadku 2020 r. na pięć obszarów wskazanych na niżej zaprezentowanym wykresie.

Wykres 44. Podział % wydatków na realizację Programu PiRPA w 2020 r.

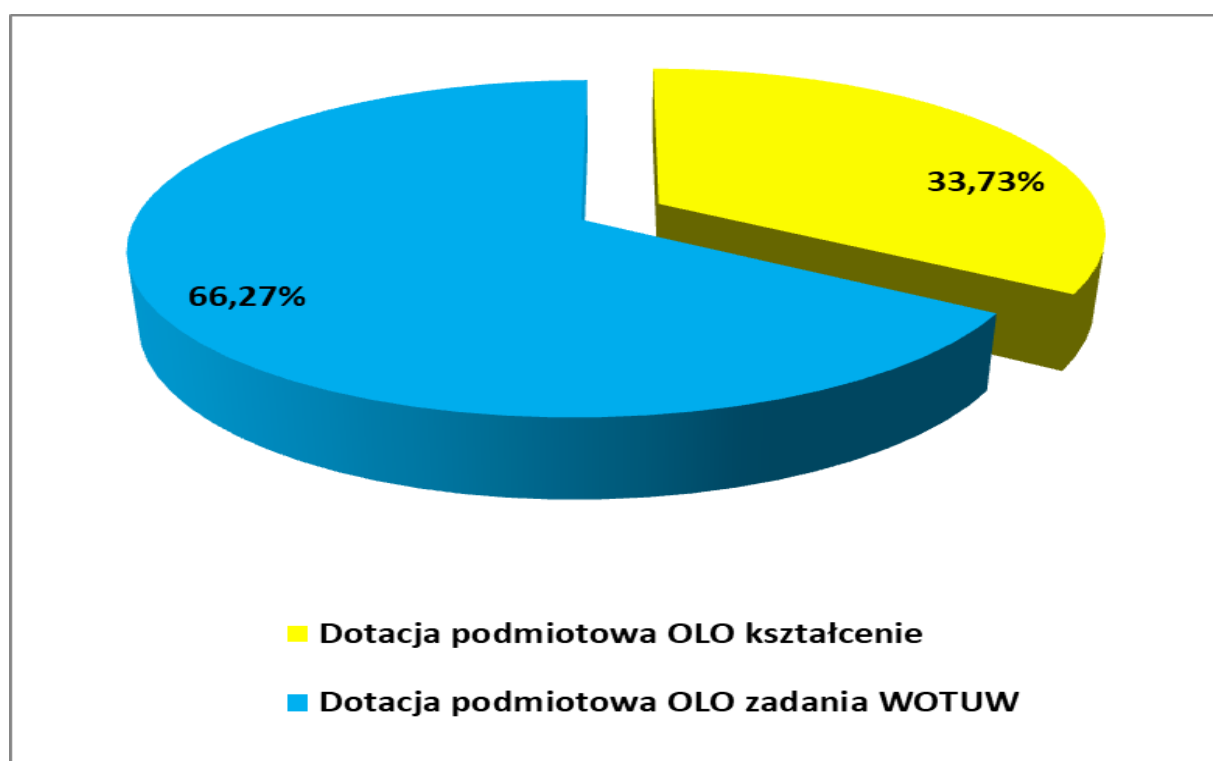
Wydatki w poszczególnych obszarach tematycznych przedstawiały się następująco :

- 1) Wsparcie leczenia odwykowego – kształcenie i podnoszenie kwalifikacji osób wykonujących zawody medyczne oraz realizacja pozamedycznych zadań Wojewódzkiego Ośrodka Terapii Uzależnienia i Współuzależnienia, część „niebieska” – kwota **60.360** zł (**59%** wydatków Programu PiRPA),
- 2) Realizacja badań dotyczących profilaktyki uzależnień w gminach województwa opolskiego, część „czerwona” – kwota **4.600** zł (**4%** wydatków Programu),

- 3) Przedsięwzięcia szkoleniowe i edukacyjne online dotyczące problematyki przemocy w rodzinie oraz uzależnień, część „żółta” – kwota **1.250** zł (1% wydatków Programu),
- 4) Emisja na portalu nto.pl materiału dotyczącego profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych, część „fioletowa” – kwota **3.075** zł (3% wydatków Programu),
- 5) Projekty profilaktyczne „Szkoła Wiodąca” i „Szkoła Profesjonalnej Profilaktyki”, część „zielona” – kwota **33.350** zł (32% wydatków Programu).

2.2.2 Wsparcie leczenia odwykowego – kształcenie i realizacja zadań WOTUW w 2020 r.

Wykres 45. % podział wydatków w obszarze wsparcie leczenia odwykowego w 2020 r.

W omawianym obszarze udzielono następujących dotacji:

- 1) Dotacja dla Ośrodka Leczenia Odwykowego w Woskowicach Małych w wysokości **40.000** zł, przekazana z przeznaczeniem na realizację pozamedycznych zadań Wojewódzkiego Ośrodka Terapii Uzależnienia

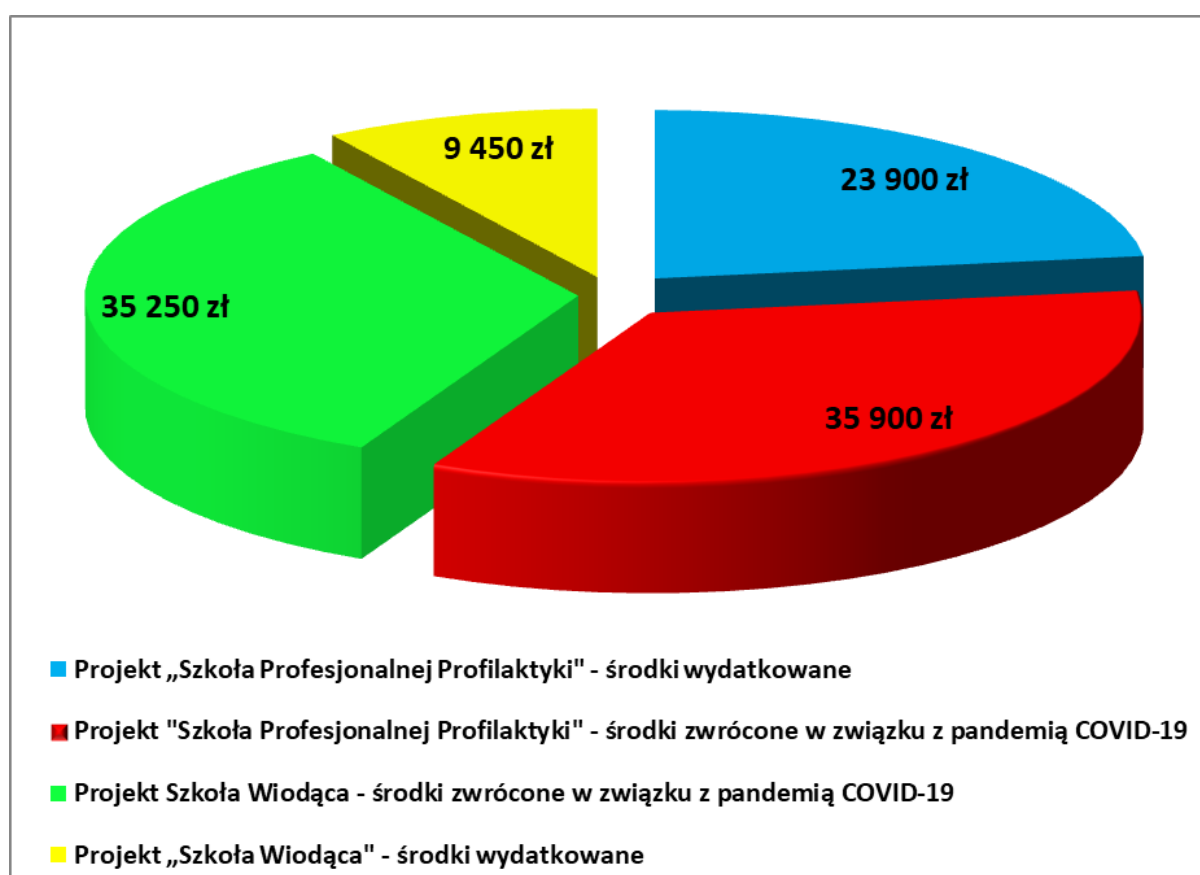

i Współzależnienia w Opolu⁶. W różnych formach kształcenia i podnoszenia kwalifikacji wzięły udział 20 osób,

- 2) Dotacja dla Ośrodka Leczenia Odwykowego w Woskowicach Małych w wysokości **20.360** zł, przekazana z przeznaczeniem na kształcenie i podnoszenie kwalifikacji osób wykonujących zawody medyczne. W różnych formach kształcenia i podnoszenia kwalifikacji wzięły udział 20 osób.

2.2.3 Projekty profilaktyczne "Szkoła Wiodąca" i "Szkoła Profesjonalnej Profilaktyki" w 2020 r.

Wykres 46. Kwotowy podział środków finansowych na projekty profilaktyczne „Szkoła Wiodąca” i „Szkoła Profesjonalnej Profilaktyki” w 2020 r.

Dwuletni projekt „Szkoła Wiodąca” był w latach 2019-2020 - realizowany przez organizację pozarządową. Jest on realizacją pakietu oddziaływań dla całej szkoły ponadpodstawowej, obejmujących zajęcia grupowe dla uczniów, rodziców i nauczycieli oraz indywidualną pracę z uczniami lub rodzicami. Oddziaływania

⁶ Zadania objęte przedmiotową umową są realizacją zadań wojewódzkiego ośrodka terapii uzależnienia od alkoholu i współzależnienia wynikających z rozporządzenia Ministra Zdrowia z dnia 15 grudnia 2018 r. w sprawie funkcjonowania podmiotów leczniczych sprawujących opiekę nad uzależnionymi od alkoholu (Dz.U. z 2018 poz. 2410).

dotyczą różnych zachowań problemowych młodych ludzi, a ich tematykę wybierają sami uczniowie. W ramach projektu przewidywane było rozpoczęcie procedury udzielania rekomendacji w ogólnopolskim systemie rekomendacji programów profilaktycznych i promocji zdrowia psychicznego dla programu profilaktycznego stworzonego i realizowanego w projekcie. Doświadczenia zebrane podczas realizacji projektu w 2019 r., wskazały na jego duży potencjał profilaktyczny, stąd też zakładano, że projekt i powstający podczas jego realizacji program profilaktyczny mogą stać się dobrym narzędziem profilaktycznym i dobrym wzorem dla realizacji innych przedsięwzięć profilaktycznych.

Niestety pandemia COVID-19 spowodowała skrócenie realizacji projektu. Niewykorzystane środki finansowe zostały zwrócone do budżetu województwa opolskiego.

Drugi realizowany przez organizację pozarządową projekt - „Szkoła Profesjonalnej Profilaktyki” również był realizowany w latach 2019-2020 jako specjalistyczne przedsięwzięcie szkoleniowe adresowane do kadry pedagogicznej szkół ponadpodstawowych. Przewidywana była realizacja czterech edycji profesjonalnego cyklu szkoleniowego wraz z konsultacjami superwizyjnymi dla osób pracujących z młodzieżą. Projekt zrealizowano połowicznie ze względu na ograniczenia wynikające z pandemii COVID-19. Niewykorzystane środki finansowe zwrócono do budżetu województwa

2.2.4 Pozostałe przedsięwzięcia Programu PiRPA

W ramach pozostałych przedsięwzięć Programu PiRPA zrealizowano coroczne badania aktywności profilaktycznej gmin województwa opolskiego. Wyniki badań zaprezentowano podczas webinarium zrealizowanych przy pomocy komunikatora Zoom oraz udostępniono jego uczestnikom i innym zainteresowanym osobom.

Zrealizowano też we współpracy z Sądem Okręgowym w Opolu przy pomocy komunikatora Zoom szkolenie dla kuratorów sądowych „Przemoc w rodzinie - praktyczne aspekty pracy oraz sposoby postępowania wobec osób stosujących przemoc w rodzinie”.

Szkolenia przewidywane do realizacji we współpracy z Okręgowym Inspektoratem Służby Więziennej nie zostały zrealizowane w związku z pandemią COVID-19.

Na portalu nto.pl oraz w papierowym wydaniu Nowej Trybuny Opolskiej publikowane były w ciągu całego roku teksty związane z profilaktyką i rozwiązywaniem problemów uzależnień, problematyką zdrowia psychicznego oraz HIV/AIDS, w tym tekst dotyczący problematyki alkoholowej.

2.3 Podsumowanie

W roku 2020 kontynuowano kilkuletnią współpracę z Sądem Okręgowym w Opolu dotyczącą realizacji przedsięwzięć szkoleniowych, tym razem jednak on-line.

W 2021 r. przewiduje się współpracę w zakresie realizacji przedsięwzięć edukacyjnych i szkoleniowych on-line z dotychczasowymi partnerami – Sądem Okręgowym w Opolu, Okręgowym Inspektoratem Służby Więziennej w Opolu, a także z nowymi, np. z Komendą Wojewódzką Państwowej Straży Pożarnej w Opolu.

Podobnie jak w latach poprzednich Ośrodek Leczenia Odwykowego w Woskowicach Małych otrzymywał wsparcie finansowe przeznaczone na kształcenie i podnoszenie kwalifikacji osób wykonujących zawody medyczne oraz realizację pozamedycznych zadań Wojewódzkiego Ośrodka Terapii Uzależnienia i Współuzależnienia, co jest istotne dla jakości i skuteczności realizowanej terapii i będzie kontynuowane w następnych latach.

W 2019 r. rozpoczęła się realizacja dwóch dwuletnich projektów profilaktycznych – Szkoła Wiodąca oraz Szkoła Profesjonalnej Profilaktyki - adresowanych do młodzieży, rodziców oraz do kadry pedagogicznej szkół ponadpodstawowych z województwa opolskiego. Projekty zostały zakończone na wcześniejszym etapie realizacji w związku z pandemią COVID-19. Jednak w oparciu o doświadczenia i wnioski z realizacji tych projektów przygotowywane są kolejne przedsięwzięcia profilaktyczne, tym razem adekwatne do sytuacji wynikającej z pandemii COVID-19 i będące optymalnie możliwą pod względem merytorycznym odpowiedzią na realne i aktualne potrzeby.

Realizacja wojewódzkiego programu profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych była i będzie oczywiście komplementarna z realizacją wojewódzkiego

programu przeciwdziałania narkomanii, była i będzie także komplementarna z działaniami podejmowanymi w ramach regionalnego programu ochrony zdrowia psychicznego.

Na podkreślenie zasługuje realizacja od wiosny 2020 r. całej aktywności profilaktycznej i badawczej w ramach realizacji Programu PN oraz Programu PiRPA w formach zdalnych, co odbywa się ze wsparciem Departamentu Cyfryzacji Urzędu Marszałkowskiego Województwa Opolskiego i będzie kontynuowane i rozwijane w odpowiedzi na sytuację epidemiologiczną.